

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

En kortlægning af organisationerne i Danmark på området for frivilligformidling og selvhjælp

Første delrapport vedrørende evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark

Henriksen, Lars Skov; Brogaard Marthedal, Anders

Publication date:
2006

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Henriksen, L. S., & Brogaard Marthedal, A. (2006). *En kortlægning af organisationerne i Danmark på området for frivilligformidling og selvhjælp: Første delrapport vedrørende evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark*. Denmark.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

AALBORG UNIVERSITET
Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation

EN KORTLÆGNING AF ORGANISATIONERNE I DANMARK PÅ OMRÅDET FOR FRIVILLIGFORMIDLING OG SELVHJÆLP

Første delrapport vedrørende evaluering af puljen
til oprettelse af nye og styrkelse
af eksisterende frivilligcentre i Danmark

**LARS SKOV HENRIKSEN &
ANDERS BROGAARD MARTHEDAL**

Titel: En kortlægning af organisationerne i Danmark på området for frivilligformidling og selvhjælp

Udgiver: Aalborg Universitet, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation, Kroghstræde 7, 9220 Aalborg Ø

Udgivelsesår: 2006

ISBN: Elektronisk: 87-90261-00-3 Tryk: 87-90261-01-1

Opsætning: Kirsten Buhl Mathiasen, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation, Aalborg Universitet

Copyright: Lars Skov Henriksen & Anders Brogaard Marthedal, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation, Aalborg Universitet

Bestilling: Rapporten kan hentes på www.social.dk samt www.frise.dk

Finansiering: Rapporten er 1. delrapport fra projekt "Evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark". Puljen administreres af Socialministeriet. Aalborg Universitet, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation er ansvarlig for evalueringen. Aalborg Universitet er underleverandør af evalueringssydelsen til Socialt Udviklingscenter SUS.

Indholdsfortegnelse

1. Forord og undersøgelsens formål	5
2. Undersøgelsens population, metode og datagrundlag	7
3. Organisationernes formål	11
4. Organisationernes etableringsår, geografiske spredning, befolkningsunderlag og initiativkreds.....	15
5. Centrenes organisationsform og ledelsesstruktur	29
6. Centrenes økonomi og ressourcer	39
7. Aktiviteter og brugere	61
8. Samarbejde og aftaler	69
9. Informationsteknologi	73
10. Problemidentifikation	75
11. Konklusion	77
Litteratur	81
Appendiks A. Spørgeskema til organisationerne	83

1. FORORD OG UNDERSØGELSENS FORMÅL

Denne rapport er første led i en evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark. Frivilligcentrepuljen er en del af satspuljeaftalen 2005, hvor Folketinget besluttede at afsætte 49 millioner kr. til en styrkelse og udvikling af frivilligcentrenes arbejde. Det overordnede mål med puljen er at gøre det lettere for flere mennesker at finde adgang til et frivilligt engagement, ved at gøre frivilligcentrene mere kendte blandt borgerne, ved at skabe nye og flere aktiviteter og ved at forbedre det lokale samspil omkring centrene. Frivilligcentrepuljen administreres af Socialministeriet.

Socialministeriet har ønsket, at udmøntningen af frivilligcentrepuljen følges af en evaluering. Det endelige mål med evalueringen er at bidrage til en vurdering af, om de mål, der er opstillet i forbindelse med satspuljebevillingen, opnås ved udgangen af projektperioden i 2008. Det vil blandt andet sige: Har frivilligcentrene fået det kvalitative løft, som er baggrunden for og ønsket med bevillingen? Er adgangen til det frivillige engagement blevet lettere? Er det lokale samspil blevet forbedret? Er der kommet nye aktiviteter, eller er der sket en anden prioritering af aktiviteterne?

Formålet med denne første rapport, der bygger på et spørgeskema udsendt til samtlige kendte frivilligcentre, frivillighedsformidlinger, selvhjælpsprojekter mv. i Danmark, er at få et overblik over, hvordan frivilligcenterlandskabet aktuelt ser ud. Et sådant overblik er afgørende for senere at kunne vurdere puljens betydning og gennemslagskraft i forhold til de opstillede mål. Rapportens ambition er derfor at tilvejebringe systematisk information om organisationerne med hensyn til en række centrale karakteristika så som alder og tilhørssted, organisering og struktur, brugere, frivillige og medarbejdere, opgaver og aktiviteter, økonomi og ressourcer, samarbejde med offentlige og frivillige aktører med mere.

Evalueringen gennemføres af Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation ved Aalborg Universitet. Ansvarlig for evalueringen er lektor Lars Skov Henriksen. Denne rapport er udarbejdet af Lars Skov Henriksen i samarbejde med stud.scient.soc. Anders Brogaard Marthedal. Anders Brogaard Marthe-

dal har stået for indhentning, rensning og klargøring af data samt statistiske analyser og tabelarbejde.

Vi vil gerne rette en meget stor tak til alle de organisationer, der har brugt tid på samvittighedsfuldt og grundigt at besvare spørgeskemaet, der danner udgangspunkt for undersøgelsen. Også tak til Bernhard Jensen og Elsebeth Muff, SUS, Dorte Rievers Bindslev, Socialministeriet og Sussi Maack, FriSe, for gode råd, ideer og kommentarer i forbindelse med udarbejdelsen af rapporten.

Aalborg maj 2006

Lars Skov Henriksen

2. UNDERSØGELSENS POPULATION, METODE OG DATAGRUNDLAG

Undersøgelsens population

Udgangspunktet for rapporten var et ønske fra Socialministeriet om, at satspuljebevillingen til styrkelse af frivilligcentre i Danmark, parallelt med udmøntningen af puljemidlerne, blev evalueret. Når vi i rapporten taler om ”feltet for frivilligformidling og selvhjælp” eller ”organisationer for frivilligformidling og selvhjælp”, så skyldes det, at de organisationer, man i dag ofte benævner frivilligcentre, har sit historiske udspring i to forskellige typer af organisationer.

De to typer er for det første organisationer, der udspringer af selvhjælpsgruppebevægelsen, der voksede sig stærk fra midten af 1980'erne, og for det andet organisationer, der udspringer af arbejdet med formidling af frivilligt arbejde, som udviklede sig fra slutningen af 1980'erne. Disse to områder var oprindeligt til dels adskilte, hvilket blandt andet kom til udtryk i, at der indtil 2003 eksisterede to landsorganisationer: Landsforeningen for Frivillighedsformidlinger (LAF) og Fællesforeningen for Selvhjælp. Disse landsorganisationer slog sig i 2003 sammen i FriSe – Frivilligcentre og Selvhjælp i Danmark.

FriSe er en paraplyorganisation for lokale frivilligcentre og selvhjælpsprojekter, hvis formål er at støtte og udvikle medlemsorganisationerne, varetage deres interesser samt synliggøre området. Området for frivilligformidling og selvhjælp er i dag altså i højere grad institutionelt integreret, og mange organisationer arbejder med aktiviteter og opgaver i relation til både frivilligformidling og selvhjælp. I nogle tilfælde er selvhjælpsarbejdet blevet en integreret del af formidlingsarbejdet, og i andre tilfælde er formidlingsarbejdet blevet en integreret del af det, der oprindeligt var et selvhjælpsprojekt. I praksis er det således i mange tilfælde vanskeligt at adskille de to typer af aktiviteter og organisationer. Alligevel er der, ifølge FriSe's hjemmeside, nogle af organisationens medlemmer, hvis primære virke er i gang-sættelse og drift af selvhjælpsgrupper, mens andre har bredere formål og flere aktiviteter (www.frise.dk). Vi har i udgangspunktet defineret undersøgelsespopulationen bredt og ønsket at inkludere alle organisationer indenfor feltet frivilligformidling og selvhjælp i Danmark. Selv om undersøgelsens sigte primært er rettet mod ”frivilligcentre”, så er alle relevante organisationer med andre ord forsøgt

inkluderet i undersøgelsen. Derfor foretrækker vi i rapporten at tale om ”organisationer for frivilligformidling og selvhjælp”, idet denne betegnelse bedre dækker bredden på området. I en række analyser skelner vi dog mellem såkaldte selvhjælpsorganisationer og øvrige organisationer.

Undersøgelsens metode og datagrundlag

Den foreliggende undersøgelse bygger på et omfattende spørgeskema, som blev udsendt i januar måned 2006 til samtlige kendte organisationer for frivilligformidling og selvhjælp. I de fleste tilfælde blev spørgeskemaet udsendt elektronisk via programmet Survey-on-line. I enkelte tilfælde, hvor der ikke var registreret en e-mail adresse på organisationen, eller hvor organisationen foretrak det, blev der udsendt et spørgeskema med ordinær post. Forinden udsendelse blev spørgeskemaet pilottestet blandt tre organisationer.

Spørgeskemaet er udviklet med inspiration fra tidligere undersøgelser af frivilligformidlinger (Lorentzen, Andersen & Brekke 1995; Hansen m.fl. 2001), men ikke mindst med inspiration fra en nylig gennemført undersøgelse af foreningslivet i Danmark (Ibsen 2006). Grunden hertil er, at vi med resultaterne fra denne undersøgelse i ryggen får mulighed for at sammenligne organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp med dels frivillige sociale organisationer i øvrigt dels den frivillige sektor generelt. Desuden giver den undersøgelse, som CASA gennemførte i 2001 (Hansen m.fl. 2001), mulighed for at sammenligne ændringer over tid. Hele spørgeskemaet kan ses i appendiks A.

Vi har registreret navn og adresse på i alt 77 organisationer for frivilligformidling og selvhjælp. Af disse har 68 svaret på det udsendte spørgeskema. Besvarelsesprocenten er altså ganske høj (ca. 88 pct.) og må anses for at være tilfredsstillende.

De 9 organisationer, der ikke har besvaret skemaet, udgør det såkaldte *bortfald*. Via organisationernes navn og adresse har vi mulighed for at undersøge, om bortfaldet er systematisk skævt fordelt, hvad angår geografi, samt hvad angår organisationernes aktivitetsprofil, for så vidt at sidstnævnte lader sig afgøre ud fra organisationens navn alene. Øvrige karakteristika har vi ikke mulighed for at undersøge. På baggrund af det vi har mulighed for at undersøge, mener vi ikke, bortfaldet repræsenterer noget stort problem. Geografisk er det rimelig jævnt fordelt ud over landet. Hvad angår navnet på bortfaldsorganisationerne er der

muligvis en mindre skævhed, idet der er en overvægt af organisationer, hvis navn antyder, at det hovedsagelig drejer sig om et selvhjælpsprojekt. Idet denne rapport har frivilligformidling som hovedfokus, er dette imidlertid ikke et problem. En nærmere gennemgang af materialet i samarbejde med FriSes sekretariat tyder på, at kun et enkelt fungerende frivilligcenter ikke har besvaret skemaet.

Organisationerne er primært opsporet via FriSe's adresseliste over medlemsorganisationer, som den var opgjort pr. oktober 2005 og via Center for frivilligt socialt arbejdes oversigt over frivillighedsformidlinger, som den var opgjort på hjemmesiden på samme tidspunkt. Der er betydeligt sammenfald mellem de to lister, og vi antager, at disse to kilder til sammen dækker feltet, om ikke fuldstændigt, så i hvert fald tilnærmelsesvis. Da vi samtidig har en god besvarelsesprocent, og et bortfald, der ikke umiddelbart virker problematisk, mener vi at have gode grunde til at antage, at det foreliggende datamateriale er tilstrækkelig pålideligt til at kunne give dækkende information om feltet for frivilligformidling og selvhjælp i Danmark, som det tegner sig ved udgangen af 2005.

Alligevel er der grund til at tage visse *forbehold*. Undersøgelsen er som sagt gennemført som en spørgeskemaundersøgelse, hvor vi har svar fra 68 organisationer. Selv om disse udgør langt hovedparten af de organisationer, vi kender, så udgør de i sig selv et meget beskedent antal. Dertil kommer, at ikke alle organisationer har svaret på alle spørgsmål i spørgeskemaet. Det faktiske antal observationer for visse analyser kan derfor være lavere end 68. Det betyder, at der er væsentlig usikkerhed og problemer forbundet med at gennemføre statistiske analyser. De gennemsnitstal, procentsatser med videre, der præsenteres i rapporten, skal derfor tages med forbehold. Selv små ændringer i fordelingerne kan give store udsving i resultaterne. Desuden har vi i de fleste tabeller, hvor der præsenteres procenttal, rundet op eller ned til hele tal for ikke at give et falsk indtryk af præcision. Det kan betyde, at totalen i visse tilfælde ikke summer til præcis 100 pct.

Et andet forbehold knytter sig til det forhold, at vi har bedt den daglige leder, koordinator eller lignende om at besvare skemaet, idet vi formoder, at dette giver den mest fyldestgørende og pålidelige information. Alligevel kan der være grund til at tage et forbehold over for specielt oplysninger på individniveau i organisationerne (for eksempel antallet af ugentlige brugere) – det er altid vanske-

ligt for en repræsentant for en organisation at give et præcist skøn over sådanne forhold.

3. ORGANISATIONERNES FORMÅL

Vi har i spørgeskemaet stillet et åbent spørgsmål, hvor organisationerne blev bedt om kort at beskrive deres formål (se spørgeskemaets spørgsmål 21). Svarene afspejler den store bredde og mangfoldighed, der er på feltet. Svarene afspejler også, at de anbefalinger for ”bedst praksis”, som FriSe udformede i samarbejde med medlemsorganisationerne (FriSe 2004), ud over at være et redskab til organisationernes udviklingsarbejde også er en dækkende oversigt over, hvad organisationernes hovedaktiviteter er.

I guiden til ”bedst praksis” beskrives frivilligcentrenes formål og aktiviteter systematisk gennem følgende seks hovedopgaver:

- formidling af frivilligt arbejde
- selvhjælpsarbejde
- opstart og drift af projekter/projektvugge
- foreningsservice
- støtte til netværksdannelse
- borgerinformation

Vi genkender disse hovedaktiviteter i organisationernes svar på spørgsmålet om deres formål. Alle organisationer har ikke samtlige opgaver som kerneaktivitet, og nogle organisationer koncentrerer sig hovedsageligt om et eller to områder. Men mange organisationer nævner flere formål, der relaterer sig til hovedopgaverne.

”At skabe kontakt mellem mennesker, der har lyst til at yde en frivillig indsats og foreninger og enkeltpersoner, som har behov for frivillig hjælp” er således en karakteristisk formulering, hvad angår opgaven formidling af frivilligt arbejde. *”At styrke det frivillige og kulturelle arbejde i kommunen ved formidling af kontakt mellem interesserede enkeltpersoner, foreninger, organisationer og andre grupper”* er en anden karakteristisk formulering for dette formål. Konkret kan det dreje sig om at etablere og vedligeholde lister over frivillige job, skabe kontakt til foreninger og synliggøre mulighederne for borgerne.

"At lægge hus til og støtte andre projekter i startfasen" er karakteristisk for formålet om at støtte etablering og drift af nye projekter, ligesom formuleringen *"At være igangsætter, koordinator og inspirator for lokale ideer"* er det. Konkret kan det dreje sig om at låne lokaler ud til nye projekter, hjælpe dem med at skrive ansøgninger og være faglig sparringspartner.

Foreningsservice er også et formål for nogle organisationer, hvilket for eksempel fanges i følgende formuleringer: *"At tilbyde konsulentbistand, igangsætterstøtte og foreningservice til nye og mindre foreninger"* samt *"At være regionalt center for rådgivning og vejledning af personer, der ønsker at starte nye projekter og foreninger på det sociale område"*. Konkrete aktiviteter i relation til dette formål kan være at afholde fælles kurser og temadage for foreningerne i området eller varetage en form for sekretariatsfunktion i et foreningsnetværk.

Selvhjælpsarbejde og netværksdannende er centrale aktiviteter, der afspejles i følgende formålsformulering: *"At sætte netværkskabende aktiviteter i gang som forebyggelse mod social udskillelse, ensomhed, isolation, psykiske lidelser og marginalisering"*. Mange organisationer har opstart og drift af selvhjælpsgrupper som aktivitet, hvilket afspejles i for eksempel følgende formålsformuleringer: *"At bringe mennesker sammen om fælles problemer eller ønsker og hermed give mulighed for i selvhjælpsgrupper at udveksle erfaringer og at støtte og opmuntre hinanden"* samt *"At formidle kontakt mellem mennesker med fælles problemer til gensidig støtte og opmuntring"*. Dette drejer sig altså om et mere konkret hjælpearbejde i form af rådgivninger og selvhjælpsgrupper, hvor organisationerne typisk tager sig af at sluse nye deltagere ind i grupper samt pleje af de frivillige igangsættere.

Mange organisationer har også formål, der går i retning af at støtte netværksdannelse, såvel mellem foreningerne i et bestemt lokalområde som mellem foreningerne og det offentlige. Det ses i typiske formuleringer som *"At formidle og koordinere det frivillige sociale arbejde i kommunen"* samt

"At der skal opbygges et tæt samarbejde, samt sikres en åben og kontinuerlig dialog, indbyrdes mellem de frivillige sociale foreninger/organisationer og mellem de frivillige sociale foreninger/organisationer og Udvalget for helse og arbejdsmarked". Dette kan ske gennem deltagelse i politisk arbejde og ved at stable lokale arrangementer på benene.

Endelig lægger organisationerne vægt på at være et lokalt og/eller regionalt omdrejningspunkt for informationen til borgere om frivilligt socialt arbejde mere alment eller mere specifikke aktiviteter. Foreningerne kan således *"...arbejde for at*

udbrede kendskab til frivilligt socialt arbejde og menneskers engagement i frivilligt socialt arbejde” eller “... servicere borgerne således de får kendskab til, hvor de i den frivillige verden kan hente hjælp” eller slet og ret give “information om aktivitetsmuligheder”. Her kan det altså blandt andet dreje sig om, at organisationerne henviser til andre hjælpetilbud, for eksempel ved at have en samling af foldere stående.

Organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp har altså flere opgaver og funktioner og de spiller flere roller. Man kan muligvis tale om fire idealtypiske roller:

Den lokale formidlerrolle. Her agerer organisationen som mellemmand mellem foreninger, der har brug for frivillig arbejdskraft og borgere, der ønsker at arbejde frivilligt.

Den lokale ambassadørrolle. Her arbejder organisationen for at støtte, udvikle, inspirere og synliggøre det frivillige, primært sociale, arbejde. Man kan oplyse om det frivillige arbejde, man kan holde kurser, man kan styrke samarbejdet med det offentlige, man kan skabe debat om typisk socialpolitiske emner.

Den lokale konsulentrolle. Her hjælper og støtter organisationen andre, typisk nye, foreninger og initiativer med at komme i gang.

Den lokale hjælpe- og advokatrolle. I denne rolle hjælper og støtter organisationen borgerne gennem oplysende, forebyggende og netværksskabende initiativer som for eksempel selvhjælpsgrupper og rådgivning.

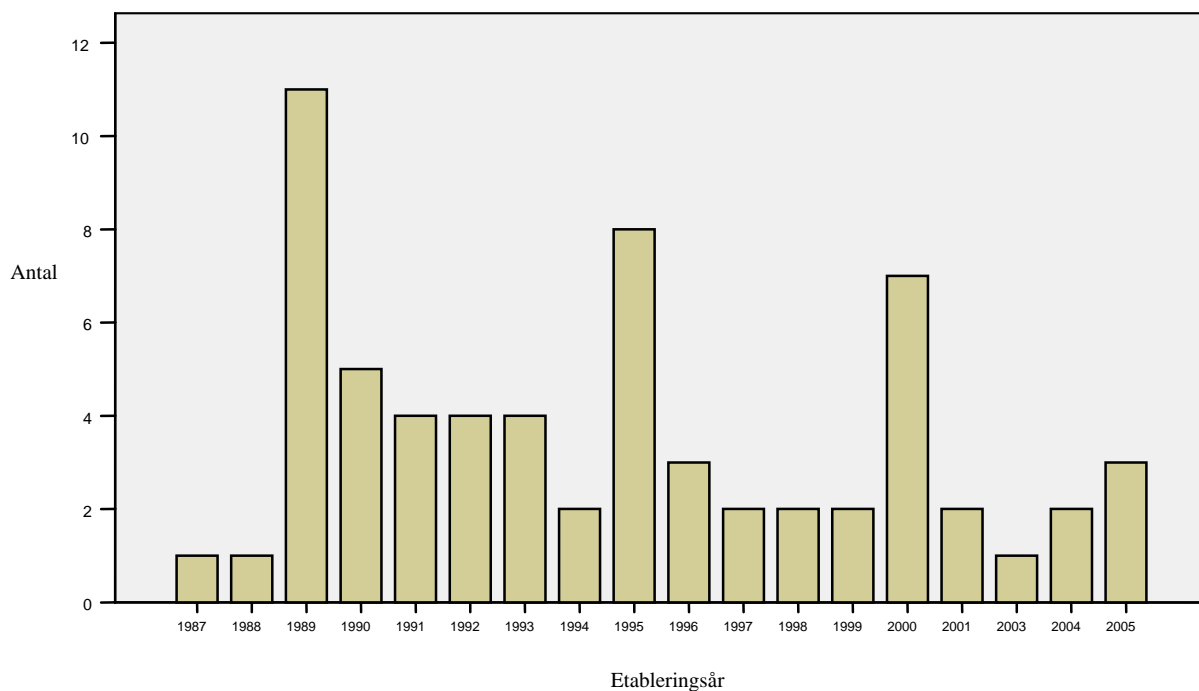

4. ORGANISATIONERNES ETABLERINGSÅR, GEOGRAFISKE SPREDNING, BEFOLKNINGSUNDERLAG OG INITIATIVKREDS

Etableringsår

I nedenstående figur er de 64 organisationer, som har svaret på spørgsmålet om, hvilket år de blev oprettet, fordelt. Figuren illustrerer, at nogle enkelte år er karakteriseret ved en stor tilvækst, og at disse år typisk efterfølges en periode, hvor antallet af nystartede organisationer daler til et noget lavere niveau.

Figur 4.1: Organisationernes fordeling på etableringsår.

N = 64

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Relativt mange organisationer er dannet i 1989 og de efterfølgende fire år. Det drejer sig om næsten halvdelen af de organisationer, hvor oprettelsesåret er registreret (28 ud af 64). Det, der kan forklare væksten i disse år, er for det første de udviklingsprojekter, der blev støttet af Socialministeriets UdviklingsMidler (SUM-programmet) – blandt andet de såkaldte SMIL-projekter, der reelt var de

første frivillighedsformidlinger i Danmark (Hansen m.fl. 2001:12). En del selvhjælpsprojekter er givetvis også etableret i disse år med støtte fra SUM. For det andet blev puljestrategien videreført i 1992, hvor Socialministeriet etablerede PUF-midlerne (Puljen til Frivilligt socialt arbejde). Denne pulje havde som et af sine eksplicite mål, at støtte etableringen og udviklingen af frivillighedsformidlinger, ligesom mange selvhjælpsprojekter også fik støtte herfra.

Hvis man nærmere undersøger sammenhængen mellem oprettelsesår og navnet på den pågældende organisation kan man se, at forholdsvis mange af de organisationer, der blev startet før 1992, er projekter, der har haft etablering og drift af selvhjælpsgrupper som central aktivitet.¹ Hvis man afgrænser denne gruppe til organisationer, der enten har betegnelsen ”selvhjælp”, ”selvhjælpsgrupper” eller ”selvhjælpscenter” i navnet, samtidig med at der ikke optræder andre betegnelser, finder vi 16 sådanne ”selvhjælpsorganisationer”. Af disse er de 13 oprettet mellem 1987 og 1992 (begge år inklusive). Det tyder altså på en stor tilvækst af organisationer, der har selvhjælp som sit primære virke i slutningen af 1980erne og begyndelsen af 1990erne. Når man tager højde for denne inddeling, bliver antallet af frivillighedsformidlinger, som de blev benævnt på daværende tidspunkt, relativt beskedent i begyndelsen af perioden.

Næste toppunkt finder vi omkring 1995, hvor Socialministeriet tog initiativ til at oprette en række såkaldte ”modelprojekter” i 7 kommuner. Hensigten var at styrke det lokale samarbejde mellem kommuner og frivillige organisationer (Hansen m.fl. 2001:13). Endelig er toppunktet omkring år 2000 karakteriseret ved at falde sammen med implementeringen af Lov om social service, hvor især § 115 er vigtig. § 115 pålægger kommunerne at anvende en del af deres bloktilskud til at udvikle og støtte det lokale frivillige sociale arbejde. Man kunne forestille sig, at dette har medført oprettelsen af en del frivilligcentre med kommunal støtte. For at undersøge dette nærmere har vi set på, om de organisationer, der er etableret i år 2000 eller senere i højere grad end organisationer etableret tidligere, modtager støtte fra kommunen. Dette viser sig dog ikke at være tilfældet. Derimod viser der sig en interessant forskel, når vi ser på det gennemsnitlige beløb, som modtages fra kommunen. Her viser det sig, at organisationer etableret i år 2000 eller senere i gennemsnit modtager ca. 317.000 kr. fra kommunen, mens organisationer etable-

---

¹ Dette er delvis en konsekvens af den måde, vi har udvalgt organisationerne til denne undersøgelse på, jf. afsnit 2.

ret i 1999 eller tidligere modtager godt 250.000 kr. fra kommunen. Den kommunale støtte ser altså ud til at fylde relativt mere hos de nyere organisationer end hos de ældre. Dette kan muligvis tolkes som et udtryk for, at organisationerne er blevet bedre til at etablere et grundlag for økonomisk tilskud fra kommunen.

Det overordnede billede er altså, at der efter en spæd start har været en jævn tilvækst af frivilligcentre hen over årene – der er således intet år, hvor der ikke er kommet nye organisationer til. Ud fra det foreliggende materiale tyder meget på, at der blandt de først tilkomne organisationer var en overvægt af ”rene” selvhjælpsprojekter. Tilvæksten af disse er derimod meget beskeden efter 1992. Idet vi samtidig ved, at ca. 60 pct. af organisationerne i denne undersøgelse har etablering og drift af selvhjælpsgrupper som en central opgave (se afsnit 7) tyder dette på, at relativt mange organisationer over årene enten har integreret etablering og drift af selvhjælpsgrupper i frivilligformidlingen eller udviklet sig fra et selvhjælpsprojekt til en organisation, hvor selvhjælp er en del af en bredere vifte af aktiviteter.

Et andet karakteristikum ved det overordnede billede er de tydelige toppunkter, hvor området har fået en saltvandsindsprøjtning i form af statslige initiativer, der har haft lokal effekt. Dette illustrerer betydningen af den statslige støtte, når nye ideer og organisationsmodeller skal udvikles og afprøves. Uden denne ville der næppe være opstået så mange frivilligcentre. Som vi senere i dette afsnit skal vise (se nedenfor om initiativtager) er initiativtagerne til frivilligcentrene i de fleste tilfælde enten privatpersoner eller foreninger. Det tyder på, at særligt mange frivilligcentre er opstået i en kombination af lokale initiativtagere og gunstige statslige rammebetingelser. Frivilligcentrene er således et godt eksempel på det, Tore Jacob Hegland (1994) har kaldt alliancen mellem staten og de lokale græsrodder.

Geografisk spredning

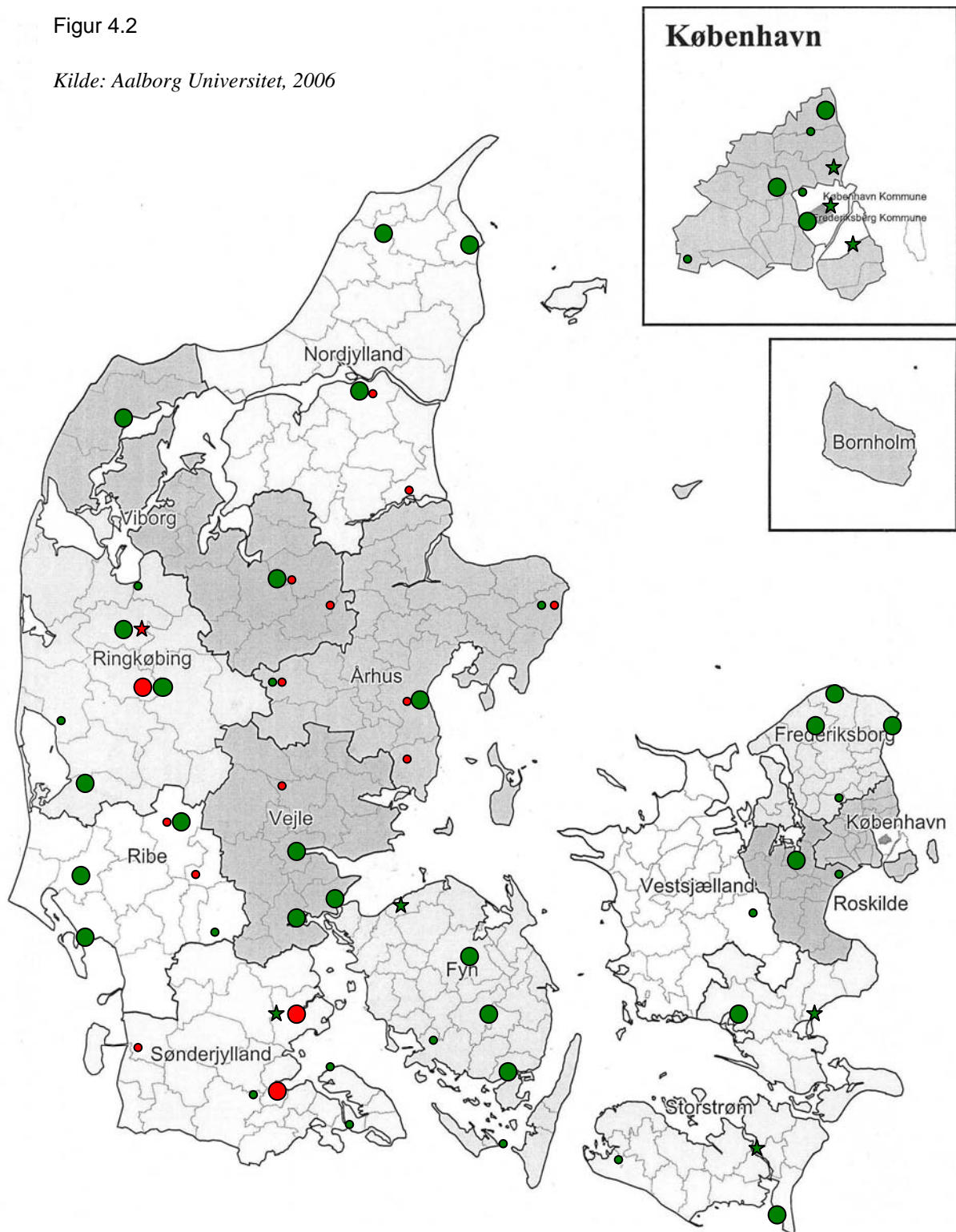
Vi har også undersøgt den geografiske udbredelse af organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp. Dette er væsentligt, idet en del af baggrunden for satspuljebevillingen er ønsket om en jævn geografisk spredning, der med tiden kan sikre frivilligcentre i de nye storkommuner. Det fremgår af nedenstående danmarkskort, hvordan organisationerne fordeler sig i forhold til den nuværende amtskommunale struktur. Vi benytter denne geografiske inddeling, fordi den giver os mulighed for

at sammenligne med den undersøgelse CASA lavede af frivillighedsformidlingerne i 2001 (Hansen m.fl. 2001).

Vi har benyttet to hoveddimensioner til at karakterisere organisationerne. For det første har vi – som beskrevet i afsnit 3 ovenfor – skelnet mellem de organisationer, der ud fra navnet primært kan karakteriseres som selvhjælpsprojekter og øvrige organisationer. Førstnævnte er markeret med et rødt symbol og sidstnævnte med et grønt symbol. For det andet har vi karakteriseret organisationerne ud fra deres samlede indtægter. Organisationer med en samlet årlig indtægt i regnskabsåret 2005 på 440.000 kr. eller der over er markeret med en stor cirkel, og organisationer med en årlig samlet indtægt under dette beløb er markeret med en mindre cirkel. Organisationer, der ikke har givet information om den årlige indtægt, er markeret med en stjerne (rød eller grøn afhængig af hvordan organisationen er karakteriseret i forhold til den første dimension). Inddelingen mellem store og små organisationer er meget grov, og grænsen kan diskuteres. I dette tilfælde er 440.000 kr. valgt som skillelinje, fordi dette beløb deler datasættet i to lige store dele.

Figur 4.2

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Signaturforklaring:

- Frivilligcenter med årlig samlet indtægt på 440.000 eller derover
- Frivilligcenter med årlig samlet indtægt under 440.000
- Selvhjælpsorganisation med årlig samlet indtægt på 440.000 eller derover
- Selvhjælpsorganisation med årlig samlet indtægt under 440.000
- ★ Frivilligcenter hvor årlig samlet indtægt ikke er kendt
- ★ Selvhjælpsorganisation hvor årlig samlet indtægt ikke er kendt

Danmarkskortet viser i udgangspunktet en rimelig jævn spredning af organisationer. Der er dog nogle enkelte bemærkelsesværdige iagttagelser. For det første ser man, at organisationer, der ud fra navnet primært kan karakteriseres som selvhjælpsprojekter, primært er et jysk fænomen. Det betyder ikke, at vi ikke finder selvhjælpsgrupper i den øvrige del af landet. Men det tyder sandsynligvis på, at der i den øvrige del af landet i højere grad er sket en integration af arbejdet med frivilligformidling og selvhjælpsarbejdet. Det ses også af, at man flere steder i Jylland ser symboler for begge typer af organisationer på samme sted. Sådanne overlap findes på 10 lokaliteter i Jylland. Årsagen til dette mønster skal sandsynligvis findes i feltets historik. Selvhjælpsgrupperne bredte sig efter 1986/87 med udgangspunkt i Husholdningsforeningen i Sdr. Bjert og Sdr. Stenderup ved Kolding, mens de første projekter for frivilligformidling bredte sig efter 1989 med udgangspunkt i de 3 østlige SMIL-projekter i henholdsvis København, Svendborg og Maribo.

Hvis man alene ser på udbredelsen af større organisationer for frivilligformidling (store grønne cirkler) ser der ud til at være en rimelig jævn spredning. Det ser også ud til, at vi primært finder disse organisationer i de større byer og købstæder. Der er dog enkelte områder, der skiller sig ud. For eksempel ser det ud til, at der i den østlige del af Jylland mellem Århus og Aalborg er et hul. Det samme gælder Vestsjælland og Bornholm. Omvendt kunne det se ud til, at Frederiksborg Amt er overforsynet med denne type organisation.

Mindre organisationer af begge typer findes primært i de mindre byer og landområder.

CASA lavede i sin rapport fra 2001 en opgørelse over i hvilke amter frivillighedsformidlingerne var beliggende (Hansen m.fl. 2001:16). Opgørelsen var baseret på informationer om i alt 58 organisationer. Vi går ud fra, at disse 58 organisationer udgør en tilnærmelsesvis fuldstændig registrering af feltet på daværende tidspunkt. Som nævnt ovenfor antager vi, at det samme gør sig gældende for de 68 organisationer, vi i forbindelse med nærværende undersøgelse har registreret. Hvis vi antager, at dette er korrekt, kan vi analysere, om der er sket ændringer og forskydninger i den geografiske spredning ved at se på, om andelen af organisationer, der er repræsenteret i de forskellige amter, har ændret sig markant inden for den undersøgte 5-årsperiode. Tabel 4.1 giver en oversigt over dette.

Tabel 4.1: Organisationer for frivilligformidling og selvhjælp fordelt på amter 2000 og 2005. Pct.

	Registrerede organisationer 2000 *		Registrerede organisationer 2005 **	
	Antal	Procent	Antal	Procent
København/Frederiksberg kommuner	4	7 %	4	6 %
Københavns Amt	4	7 %	5	7 %
Frederiksborg Amt	4	7 %	4	6 %
Roskilde Amt	2	3 %	2	3 %
Vestsjællands Amt	2	3 %	3	5 %
Storstrøms Amt	8	14 %	3	5 %
Bornholms Amt	1	2 %	0	0 %
Fyns Amt	6	10 %	6	9 %
Sønderjyllands Amt	2	3 %	7	10 %
Ribe Amt	4	7 %	6	9 %
Vejle Amt	4	7 %	4	6 %
Ringkøbing Amt	5	9 %	7	10 %
Århus Amt	4	7 %	7	10 %
Viborg Amt	2	3 %	4	6 %
Nordjyllands Amt	6	10 %	5	7 %
Hele landet	58	100 %	67	100 %

Kilder:

* CASA: Frivillighedsformidlinger i Danmark, 2001

** Aalborg Universitet, 2006

Tabellen afslører, at der i de fleste amter ikke er sket voldsomme forandringer over de seneste 5 år. Der er dog enkelte amter, som skiller sig ud. Storstrøms Amt havde i 2000 en relativ stor andel af de organisationer, der på daværende tidspunkt var registreret. Dette gør sig ikke længere gældende, idet antallet af organisationer i dette amt er reduceret fra 8 til 3, hvilket har medført, at andelen af organisationer beliggende i Storstrøms Amt er reduceret fra 14 pct. til 5 pct. Derudover er den ene organisation, der i 2000 blev registreret på Bornholm tilsyneladende ophørt. Omvendt er der en række amter, hvor antallet af organisationer er vokset. Det gælder især Sønderjyllands Amt, men også i Ringkøbing, Ribe og Viborg samt Århus amter har der været vækst i antallet af organisationer. Det er interessant, at det hovedsageligt er i de syd- og vestjyske amter, at der kan konstateres vækst. Hvad der er årsagen til ændringerne, kan vi ikke sige noget om ud fra de forelig-

gende data. Betydningen af ændringerne kan vi heller ikke sige noget om, idet de kan dække over forskellige processer. For eksempel er det bemærkelsesværdigt, at Århus Amt har en relativt stor andel af mindre organisationer, mens Sønderjyllands Amt har et par store selvhjælpsprojekter.

Anslået befolkningsunderlag

De ovenstående analyser af organisationernes geografiske spredning og størrelse målt ud fra den samlede indtægt siger heller ikke nødvendigvis noget om det befolkningsunderlag, som organisationerne dækker.

For at få et mål for hvor stort et geografisk område organisationerne dækker, har vi bedt dem angive for det første hvor stort deres anslåede befolkningsunderlag er, og for det andet hvorvidt organisationen dækker én kommune, flere kommuner eller evt. et helt amt eller flere amter.²

Gennemsnittet for det anslåede befolkningsunderlag er 48.488, men spredningen er meget stor – fra 7.000 til 293.000. Det er derfor mere rimeligt at se på, hvordan organisationerne fordeler sig, når materialet inddeles i nogle intervaller. Af tabel 4.2 fremgår det, at langt fra alle organisationer betjener noget stort opland. Mens der er meget få organisationer med et opland på under 10.000, så er der godt 20 pct., der betjener et opland under 20.000. Ca. to tredjedele af alle organisationer betjener et opland under 50.000. De fleste organisationer finder vi således i intervallet mellem 20.000 og 49.999. Vi finder dog også en del, der har et pænt stort opland mellem 50.000 og 100.000 – det drejer sig om ca. en fjerdedel af alle organisationer. Meget få organisationer, i alt 4 stk. (svarende til under 10 pct.), betjener et meget stort opland over 100.000. Disse 4 organisationer betjener hver især et opland på henholdsvis 120.000, 160.000, 180.000 og 293.000. Organisationer for frivilligformidling og selvhjælp ser således ikke ud til at være specielt knyttet til de større bysamfund, hvilket også fremgik af det Danmarkskort, der blev tegnet i indledningen til denne rapport,³ og forskellene mellem centrenes befolkningsunderlag er i sig selv bemærkelsesværdig.

---

² Idet der er 10 organisationer, der ikke har svaret på dette spørgsmål, har vi undersøgt, om der skulle være en skævhed i bortfaldet med hensyn til størrelse, geografisk placering mv. Bortset fra at 3 ud af de 10 organisationer er beliggende i København, hvor befolkningsunderlaget muligvis kan være vanskeligere at afgrænse, ser det ikke ud til, at der er nogen systematik i det partielle bortfald.

³ Dog med den undtagelse, at større organisationer, hvis aktivitetsprofil, vurderet på grundlag af organisationens navn alene, ikke udelukkende er orienteret mod selvhjælp, ser ud til primært at være at finde i de større byer og købstæder.

Tabel 4.2: Den absolutte og procentuelle fordeling af centrene i forhold til det anslåede befolkningsunderlag.

Anslået befolkningsunderlag	Absolut antal centre	Procentuel andel
Under 10.000	4	7 %
10.000-19.999	9	16 %
20.000-49.999	26	45 %
50.000-99.999	14	24 %
100.000 og derover	5	9 %
I alt	58	100 %

N = 58

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

I den undersøgelse, som CASA gennemførte i 2000, tegnes der nogenlunde det samme billede som her. Frivilligcentrene spredt sig over både mindre landkommuner, mellemstore bykommuner og deciderede storbykommuner.

Der er dog den forskel, at CASA finder relativt flere centre, nemlig ca. en tredjedel, i landkommuner og små provinsbyer under 20.000 indbyggere (Hansen m.fl. 2001:15). Dette betyder dog ikke nødvendigvis, at der fra 2000 til 2005 er sket en udvikling i retning af færre frivilligcentre i de mindre landområder. Forskellen skyldes nok nærmere, at CASA opgjorde fordelingen af centre ud fra den kommune, som frivilligcenteret havde adresse i. Det kan have medført en undervurdering af centrenes befolkningsunderlag, idet et frivilligcenter godt kan have adresse i én kommune, men i sit virke reelt dække flere kommuner.

At dette faktisk ser ud til at være tilfældet, ses af centrenes svar på vores spørgsmål om, hvad der er det geografiske område for organisationens virksomhed i den på undersøgelsestidspunktet gældende kommunestruktur. Ca. halvdelen af organisationerne svarer ”hele kommunen”, men godt 35 pct. svarer ”flere kommuner”. Der er altså ca. en tredjedel af frivilligcentrene, hvis virksomhed må antages at række ud over den kommune, hvor den har adresse.

Ingen organisationer har angivet, at de har et helt amt som geografisk grundlag, men to angiver, at de dækker to amter. Begge disse er beliggende i Københavnsområdet. Som det også fremgik af de tidligere kommentarer til de tal, organisationerne har opgivet som deres befolkningsunderlag, ser det ikke ud til, at

de nuværende amter er en størrelsesinddeling, som organisationerne har orienteret sig i forhold til. Snarere ser det ud til at storbyerne (Århus, Odense, Aalborg), de større byer og købstæder samt mindre byer med opland er den naturlige geografiske afgrænsning for organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp.

Vi var også interesseret i disse svarmønstre af den grund, at frivilligcentrene efter d. 1. januar 2007 står overfor et nyt kommunalt landkort. Mange af organisationerne er givetvis allerede inde i en proces, hvor man forsøger at tilpasse sig de kommende storkommuner, og et af målene med satspuljebevillingen til frivilligcentrene var da også, at ”tilvejebringe forudsætninger for en base for det frivillige engagement i hver af de nye kommuner, hvis der lokalt er opbakning til det” (Socialministeriets udbudsmateriale, Bilag 1, s. 3). Vi har derfor også spurgt organisationerne, hvad de forventer, bliver deres geografiske område efter kommunalreformen. Ca. 60 pct. af organisationerne (42 stk.) angiver her, at hele den nye storkommune bliver udgangspunktet for deres arbejde. Meget få organisationer (5 stk.) regner med at dække flere af de nye storkommuner, og kun en enkelt angiver at skulle dække den nye region. En del organisationer, ca. 20 pct., svarende til 14 stk., angiver, at det geografiske område bliver ”et andet” end den nye storkommune eller regionen. I de fleste tilfælde dækker det over, at deres nuværende kommune ikke får ændret status ved overgangen til den nye kommuneinddeling – det vil sige, at den nuværende kommune fortsætter som ny ”storkommune”. Samlet set tyder dette på, at frivilligcentrene for størstedelens vedkommende forventer at være centralt placeret i det nye kommunale landskab, og at de nye storkommuner i mange tilfælde vil udgøre en naturlig geografisk afgrænsning.

Initiativkreds

For at få et indtryk af hvem eller hvilken kreds, der står bag de forskellige frivilligcentre har vi spurgt organisationerne, hvem der i sin tid tog initiativ til oprettelsen. Alle 68 undersøgte organisationer har svaret på dette spørgsmål. Vi forventede i udgangspunktet, at der kunne være tale om tre hovedtyper af aktører: 1) en privatperson eller en kreds af privatpersoner, 2) en forening eller en kreds af foreninger og 3) kommunen. Organisationerne fik dog også mulighed for at sætte kryds ved en fjerde svarkategori, nemlig ”andre”, hvor man blev bedt om at angive, hvem det i så fald drejede sig om. For at opfange de mulige kombinationer fik organisationerne mulighed for at sætte flere kryds.

I nedenstående tabel giver vi en oversigt over, hvordan organisationernes svar fordeler sig på disse mulige initiativtagere. Kun én organisation har svaret ”ved ikke”, og kun 3 organisationer har udelukkende benyttet svarkategorien ”andre”. Det indikerer, at vi i de fleste tilfælde har været i stand til at opfange de rette initiativtagere og de rette kombinationer.

Tabel 4.3: Det absolutte antal centre og den procentuelle andel af centrene fordelt efter hvem der tog initiativ til oprettelsen af organisationen

Kombination	Antal centre	Procentuel andel
Kun Privatperson eller kreds af privatpersoner	35	51 %
Kun Forening eller kreds af foreninger	9	13 %
Privatperson eller kreds af privatpersoner og forening eller kreds af foreninger	3	4 %
Kun kommunen	5	7 %
Kommunen i fællesskab med øvrige (foreninger, privatpersoner eller andre)	12	18 %
Andre	3	4 %
Ved ikke	1	1 %
I alt	68	100 %

N = 68

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Som det fremgår, er godt halvdelen af alle frivilligcentre udelukkende oprettet på initiativ af en privatperson eller kreds af privatpersoner. Dette er den særskilt mest benyttede svarmulighed, hvilket tyder på, at frivilligcentrenes oprettelse i overvejende grad er afhængig af lokale ildsjæle.

Frivilligcentre oprettet alene på initiativ af en forening eller kreds af foreninger forekommer kun i 9 tilfælde (svarende til knap 15 pct.). Kombinationer, hvor foreninger i samarbejde med privatpersoner (og eventuelt andre) står bag, forekommer i 3 tilfælde.

Hvis man ser de tre øverste kategorier (privatpersoner, foreninger og kombinationer af disse) som de rene private initiativer, så er det bemærkelsesværdigt, at disse udgør ca. to tredjedele af alle tilfælde.

De rene kommunale initiativer er relativt sjældne. I det indsamlede materiale begrænser det sig til i alt 5 tilfælde. Derimod er der lidt flere tilfælde, hvor kommunen i samarbejde med foreninger eller andre aktører har været med til at tage initiativet. Det drejer sig om i alt 12 tilfælde. Det skal bemærkes, at vi for disse ikke ved, hvem der har været den drivende kraft.

Hovedindtrykket er altså, at privatpersoner i størsteparten af tilfældene er den drivende kraft i oprettelsen af frivilligcentre. I de fleste tilfælde synes frivilligcentrene således ikke at udspringe af allerede eksisterende institutionelle rammer. Når det gælder oprettelsen, må båndene til de eksisterende institutioner (kommune, foreninger mv.) således antages at være relativt svage i mange tilfælde. Dette kan dog også tages som et udtryk for, at frivilligcentrene repræsenterer noget nyt, noget ikke-eksisterende, som kræver nye og andre initiativtagere end de allerede eksisterende, og som derfor må vokse op nedefra. Indtrykket af det, vi tidligere kaldte alliancen mellem stat og lokale græsrodder, forstærkes således af disse iagttagelser.

Eksisterende foreninger (oftest alene eller i samarbejde med kommunen, men sjældent i samarbejde med privatpersoner) har dog også spillet en rolle i en række tilfælde. Sammenlagt har en eller flere foreninger været involveret i oprettelsen af frivilligcentre i ca. en fjerdedel af tilfældene.

Rene kommunale initiativer forekommer som nævnt sjældent. Derimod har kommunen oftere været med i et initiativ sammen med andre – hyppigst som sagt i samarbejde med en eller flere foreninger. I alt har kommunen spillet en rolle i oprettelsen af 15 af de organisationer, der er repræsenteret i materialet her (svarende til ca. 20 pct.). Den relativt lave andel af tilfældene, hvor kommunen er med i oprettelsen, er en indikation på, at frivilligcentrenes lokalpolitiske forankring kunne være stærkere.

Man kunne også forestille sig, at § 115 havde betydet, at kommunerne var kommet mere på banen i forbindelse med oprettelsen af de nyere organisationer. Vi har derfor undersøgt, om der skulle være en sammenhæng mellem stiftelsesåret og de organisationer, der har kommunale repræsentanter i bestyrelsen. Dette viser sig imidlertid ikke at være tilfældet. Vi finder altså ingen tendens til, at kommunerne i højere grad er repræsenteret i bestyrelsen hos de organisationer, der er oprettet efter indførelsen af § 115.

Selv om centrene således er afhængig af, at det offentlige lægger rammer til rette for deres oprettelse (og også er stærkt afhængige af offentlige finansieringskilder, som vi skal se senere i afsnit 6), så er der altså langt fra tale om, at det offentlige på lokalt plan har spillet nogen dominerende rolle i oprettelsen af de her undersøgte organisationer. Det kan her være interessant at sammenligne situationen i Danmark med situationen i Norge. Her blev kommunen i knap halvdelen af tilfældene ved den seneste opgørelse i 1998 kategoriseret som "ejer" (Lorentzen 2005). Den norske model er også anderledes på den måde, at næsten 100 'frivillig-sentraler' blev etableret på én gang i 1991/92 som et resultat af en statslig forsøgsordning (Lorentzen, Andersen & Brekke 1995). Hvor der i Norge således i hovedsagen har været tale om en statslig top-down-strategi, så har der i Danmark i hovedsagen været tale om en statslig støttet men lokal græsrodsimplementeret bottom-up-strategi. Fordelen ved den norske model er sandsynligvis, at den lokalpolitiske interesse og forankring er stærkere. Fordelen ved den danske model er sandsynligvis, at det lokale frivillige initiativ står stærkere. Vi skal i senere afsnit 5 og 8 (om henholdsvis repræsentanter i bestyrelser mv. samt formelle aftaler og samarbejdsrelationer) vende tilbage til dette tema.

5. CENTRENES ORGANISATIONSFORM OG LEDELSESSTRUKTUR

Centrenes organisering og ledelsesform

For at kunne karakterisere den måde som organisationerne internt er organiseret på, har vi i spørgeskemaets spørgsmål 6a bedt dem markere, hvorvidt de havde eget regnskab, egne vedtægter, bestyrelse, medlemmer, sekretariat med mere. En fuldstændig oversigt fremgår af nedenstående tabel 5.1.

Tabel 5.1: Det absolutte antal centre og den procentuelle andel af centrene, der har eget regnskab, vedtægter, bestyrelse, generalforsamling, udvalg, medlemmer, medlems- eller brugermøder, sekretariat, underafdeling, forretningsudvalg eller andet. Det enkelte center har kunnet afgive flere svar.

Organiseringsform	Antal centre	Procentuel andel
Eget regnskab	61	96 %
Egne vedtægter	56	90 %
En bestyrelse	33	88 %
Egen generalforsamling (eller lignende forsamling, hvor en bestyrelse vælges)	33	82 %
Et eller flere udvalg af arbejdsgrupper, der varetager særlige opgaver	65	57 %
Enkeltpersoner som medlemmer	60	49 %
Foreninger eller organisationer som medlemmer	8	49 %
Faste medlems- eller brugermøder	25	41 %
Et sekretariat	39	37 %
Underafdelinger med stor selvstændighed	13	19 %
Et forretningsudvalg	28	12 %
Andet	7	10 %

N = 68

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Et stort flertal af alle organisationer har både egne vedtægter, egen generalforsamling, en bestyrelse og eget regnskab. Mellem 80 og 90 pct. af alle organisationer nævner dette som en del af deres organisationsform. De fleste frivillighedsformidlinger må således antages at være organiseret som en forening. Det er dog færre af organisationerne, der har medlemmer i form af enten enkeltpersoner eller foreninger, hvilket normalt karakteriserer en forening. Det drejer sig om ca. halvdelen for hver af de to kategorier. Dette billede ændrer sig dog, hvis man under et ser på de organisationer, der har enten enkeltpersoner, foreninger eller begge dele som medlemmer. Udregnet på denne måde er det omkring to tredjedele af organisationerne, der har en form for medlemskab.

At de fleste organisationer er selvstyrende, men at færre opererer med medlemskab, tyder på at en del frivilligcentre er organiseret som selvejende institution, også selv om disse normalt ikke har en generalforsamling, hvor bestyrelsen vælges. CASA fandt dog i deres undersøgelse, at de centre, der var organiseret som selvejende institution, i nogle tilfælde valgte bestyrelsen på en generalforsamling (Hansen m.fl. 2001:86). Også ordlyden i det foreliggende spørgeskema, hvor vi har benyttet formuleringen "*Egen generalforsamling (eller lignende forsamling, hvor en bestyrelse vælges)*" kan have betydet, at nogle selvejende institutioner har sat deres kryds her. Ud fra de foreliggende data har vi dog ikke mulighed for at undersøge hvor mange, der er deciderede foreninger, og hvor mange der er selvejende institutioner. Det kan nævnes, at CASA (Hansen m.fl. 2001:85) fandt, at knap 20 pct. af frivillighedsformidlingerne i 2000 var selvejende institutioner. De fandt endvidere, at ca. 60 pct. af organisationerne var organiseret som en forening, der havde enten enkeltpersoner, foreninger eller begge dele som medlemmer. Vi finder som nævnt en lidt større andel af organisationer med medlemmer, men idet antallet af observationer er meget lille, skal man næppe lægge for meget i denne forskel. Vi vil tro, at ca. to tredjedele af organisationerne er organiseret som forening og ca. 20 pct. som selvejende institution.

Det ser således ud til, at hovedparten af organisationerne er organiseret som en forening. Ud fra de tilgængelige indikatorer tyder noget dog på, at foreningsformen er knap så fremtrædende blandt frivilligcentrene som i den øvrige del af den frivillige sektor. Her finder man, at ca. 80 pct. af alle organisationer er organiseret som en decideret forening (Ibsen 2006). At vi finder flere selvejende insti-

tutioner på frivilligcenterfeltet er dog ikke så overraskende. Denne organiseringsform er relativt udbredt på det sociale område.

Givet at så mange organisationer har en foreningslignende organisering kan det måske undre, at kun ca. 40 pct. af organisationerne har faste medlems- eller brugermøder.

Lidt flere, nemlig godt halvdelen af organisationerne, har et eller flere udvalg, der varetager særlige opgaver. Dette er i tråd med, at relativt mange af organisationerne har flere forskellige typer af aktiviteter, som vi skal se i afsnit 7. Relativt mange har også et egentligt sekretariat, det gælder ca. en tredjedel af organisationerne. Noget færre har underafdelinger med stor selvstændighed – det gælder knap 20 pct. Kun godt 10 pct. har et forretningsudvalg, hvilket tyder på, at den daglige leder eller koordinator i de fleste tilfælde kan handle relativt selvstændigt.

En yderligere indikator på organisationsformen får vi ved at se på organisationernes svar på, hvilken *ledelsesform* de har (spørgeskemaets spørgsmål 7). Her svarer knap to tredjedele af organisationerne, at ledelsen består af en bestyrelse, der er valgt af medlemmerne (der kan være enten enkeltpersoner eller foreninger). En del organisationer (godt 10 pct.) svarer, at ledelsen består af en 'selvsupplerende bestyrelse', hvilket er karakteristisk for den selvejende institution. Endelig nævner ligeledes godt 10 pct. af organisationerne, at ledelsen består af en bestyrelse, der sammensættes i en kombination af faste pladser og valg på årlig generalforsamling. Disse tal bekræfter indtrykket af, at foreningsformen er dominerende men dog ikke enerådende.

Uanset om frivilligcenteret er organiseret som en forening eller en selvejende institution er der tale om organisationer med en relativ høj grad af autonomi. Næsten alle organisationerne har egne vedtægter, egen generalforsamling (eller lignende), eget regnskab – og de har i langt de fleste tilfælde en bestyrelse bag sig. Forskellen består hovedsageligt i, om denne bestyrelse vælges af medlemmer (hvad den gør i hovedparten af tilfældene), udpeges eller findes i en kombination af valg og faste pladser.

Bestyrelsen er således et centralt element i ledelsen af frivilligcentrene. Det kan derfor være interessant at se på, hvem der er repræsenteret i disse bestyrelser. Det har vi også spurgt organisationerne om (spørgeskemaets spørgsmål 8), og svarene fordeler sig som vist i nedenstående tabel 5.2.

Tabel 5.2: Det absolutte antal organisationer og den procentuelle andel af organisationerne, der har den givne instans repræsenteret i bestyrelsen, styregruppen eller lignende. Den enkelte organisation har kunnet afgive flere svar.

	Antal centre	Procentuel andel
Medlemmer eller brugere af organisationen	48	71 %
Andre lokale foreninger eller organisationer	33	49 %
En eller flere kommuner	11	16 %
Et eller flere amter	1	2 %
Landsdækkende foreninger eller organisationer	3	4 %
Har ingen bestyrelse, styregruppe eller lignende	2	3 %
Andre	6	9 %

N = 68

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Topscoren blandt repræsentanterne er medlemmer eller brugere af organisationen. Disse er repræsenteret i ca. 70 pct. af alle organisationer. Dernæst har ca. halvdelen af organisationerne andre lokale foreninger eller organisationer repræsenteret i bestyrelsen. Dette understøtter indtrykket af, at organisationerne er relativt solidt forankrede i deres egen medlemskreds og blandt de lokale foreninger. Ud fra de foreliggende oplysninger kan vi dog ikke sige noget om, hvor bred en repræsentation fra frivillige, brugere og andre foreninger, der er tale om. Hvis vi benytter den tidligere omtalte inddeling mellem ”selvhjælpsorganisationer” og øvrige organisationer finder vi en interessant forskel. Det viser sig her, at ”selvhjælpsorganisationerne” i noget mindre grad har foreningsrepræsentanter i bestyrelsen, mens de omvendt i lidt højere grad har brugerrepræsentanter i bestyrelsen. Selv om tallene er små og derfor skal tolkes med forsigtighed, kan denne forskel indikere, at ”selvhjælpsprojekterne” i lidt højere grad er ”brugerorienterede”, mens de øvrige organisationer i højere grad kan karakteriseres som ”foreningsorienterede”.

Kommunerne er kun repræsenteret i 11 organisationers bestyrelse og amtet kun i et enkelt tilfælde, hvilket svarer til godt 15 pct. af tilfældene. Det kan virke

overraskende, at den offentlige repræsentation i bestyrelser eller styregrupper er så relativt lille. Der har i flere år været ført en livlig debat om, hvordan frivilligt socialt arbejde blev forankret og gjort synligt i forhold til den offentlige socialpolitik, og et af midlerne hertil kunne være at have kommunale repræsentanter i bestyrelserne. Det ser imidlertid ud til, at relativt få organisationer har haft held med dette. Hvorvidt dette skyldes manglende interesse og vilje fra kommunal side eller manglende initiativ fra organisationernes side, er det ikke muligt at sige noget om ud fra de foreliggende data. Men det er et tema, der er vigtigt at forfølge i de casestudier, der er planlagt som opfølgning på nærværende rapport, idet den lokalpolitiske forankring af det frivillige sociale arbejde er et centralt mål med satspuljebevillingen.

Det kan også være interessant at sammenligne med CASAs undersøgelse, hvor oplysningerne blev indsamlet i 2000. Man fandt her, at der var kommunale repræsentanter i 16 ud af 47 organisationer, hvilket svarer til, at ca. en tredjedel af organisationerne på daværende tidspunkt havde kommunale repræsentanter i bestyrelsen. Idet oplysningerne er indsamlet på samme vis som i undersøgelsen her, og idet de yderligere organisationer, som er med i nærværende undersøgelse, hovedsageligt er kommet til i perioden 2000 – 2005, er der næppe grund til at tro, at tallene ikke skulle være sammenlignelige.⁴ Det skal dog bemærkes, at kun 47 ud af de i alt 58 organisationer, der deltog i CASAs undersøgelse, svarede på spørgsmålet om bestyrelsesrepræsentation. Dette kan have medført en overvurdering af andelen af organisationer med kommunale repræsentanter i bestyrelsen. Selv om vi tager højde for dette, kunne det dog se ud til, at der er sket et fald i andelen af organisationer, der har kommunale repræsentanter i bestyrelsen. Dette virker som en overraskende udvikling, idet den generelle socialpolitiske interesse for det frivillige arbejde ikke forekommer at være blevet mindre indenfor de seneste fem år. Det er også overraskende i lyset af, at § 115 i Lov om Social Service er blevet implementeret i den samme periode, hvorfor man nærmere kunne have forventet en stigning i den kommunale repræsentation i bestyrelserne. Det overordnede billede kunne dog være i overensstemmelse med den tese, som fremsættes i Socialministeriets § 115 redegørelse for 2003 og 2004, som Rambøll Management

---

⁴ Dette understøttes også af, at CASA fandt nogenlunde samme fordeling for medlemmer/brugere og lokale foreninger, som vi gør, dog ud fra lidt andre svarkategorier, nemlig ”frivillige”, der var repræsenteret i 70 pct. af organisationerne, ”enkeltmedlemmer”, der var repræsenteret i 55 pct. af organisationerne, og ”frivillige organisationer”, der var repræsenteret i 43 pct. af tilfældene (Hansen m.fl. 2001:87).

udførte for Socialministeriet (Socialministeriet 2005a). Her vurderer man, at samarbejdet mellem kommuner og frivillige organisationer generelt har været præget af træghed og stagnation de senere år.

Det er dog også muligt, at der bag det generelle billede gemmer sig variationer i datamaterialet. For det første har vi undersøgt om organisationernes størrelse, målt på deres årlige samlede indtægter har betydning. Her viser det sig, at organisationer hvis samlede indtægter ligger over gennemsnittet på 499.000 kr. i markant højere grad end de organisationer, hvis indtægter ligger under gennemsnittet, har kommunale repræsentanter i bestyrelsen. Større organisationer har altså oftere kommunale repræsentanter i bestyrelsen, hvilket kunne indikere, at kommunerne spiller en større rolle, jo større frivilligcentret er. For det andet har vi undersøgt, om det forholder sig sådan, at de organisationer, hvor kommunen var aktør i oprettelsen, også oftere har kommunale repræsentanter i bestyrelsen. Dette viser sig ikke overraskende at være tilfældet. Hvis man ser kommunal repræsentation i bestyrelsen som en indikator for det kommunale engagement, så er der altså en større sandsynlighed for at fastholde dette, hvis man har kommunen med som (med)initiativtager fra starten. Endelig har vi undersøgt, hvorvidt de organisationer, vi tidligere kategoriserede som ”selvhjælpsorganisationer”, i samme grad som øvrige organisationer har kommunale repræsentanter i bestyrelsen. Her viser det sig, at selvhjælpsorganisationerne i mindre grad end øvrige organisationer har kommunale repræsentanter i bestyrelsen. Det er dog vigtigt at holde fast i, at den kommunale repræsentation generelt er lav.

Imidlertid må man også huske på, at det kommunale engagement kan udvises på andre måder end gennem formel repræsentation. Økonomisk støtte og samarbejde med organisationerne er andre måder at udvise engagement på. Som det vil fremgå af afsnit 6 og 8 må den kommunale økonomiske støtte siges at være omfattende, ligesom samarbejdsrelationerne mellem organisationer og kommuner ser ud til at være veludbyggede.

Medlemskab af paraplyorganisationer, netværk mm.

For yderligere at kunne karakterisere organisationernes lokale og regionale forankring har vi spurgt, om de var medlemmer af lokale eller regionale sammenlutninger eller netværk, for eksempel et foreningssamvirke eller et frivilligråd. Også på dette spørgsmål (spørgeskemaets spørgsmål 6b) har vi svar fra alle 68

organisationer. Ca. 25 pct. af organisationerne svarer her, at de er tilsluttet eller medlem af en sådan sammenslutning eller et netværk af foreninger i kommunen, mens ca. 20 pct. svarer, at de er tilsluttet en amtslig eller regional sammenslutning. Hvis man ser samlet på det, er i alt ca. 40 pct. af organisationerne enten medlem af et lokalt eller et regionalt netværk eller medlem af begge dele.

Man kunne muligvis have forventet, at et flertal af organisationerne ville være medlem af en lokal eller regional sammenslutning, eftersom mange af centrene har som et af sine formål, jf. afsnit 3, at fremme frivilligheden lokalt. Sammen med den lave andel af centre, hvor kommunen er repræsenteret i en bestyrelse eller lignende, kunne dette tyde på, at frivilligcentrene i nogle tilfælde er relativt fritstående organisationer. Ved tolkningen af resultatet er det imidlertid vigtigt at huske på, at frivilligråd og lignende lokale sammenslutninger kun findes i knap halvdelen af landets amter og kommuner (Socialministeriet 2005a:15)

Derimod er stort set alle (ca. 90 pct.) medlem af en landsdækkende paraplyorganisation eller lignende. Dette vil i langt de fleste tilfælde dreje sig om FriSe, der fungerer som samlet (og samlende) landsorganisation for selvhjælp og frivilligformidling.⁵ FriSe kan siges at varetage en dobbeltfunktion, idet organisationen både er talerør opad i forhold til ministerier og andre centrale organer, samtidig med at den varetager en konsulent-, støtte- og netværksfunktion i forhold til de lokale organisationer. Det forekommer at være en naturlig følge af den måde, som selvhjælps- og frivilligformidlingsfeltet er opstået på i Danmark, at den landspolitiske organisering er stærkere end den lokalpolitiske. En anden forklaring herpå er, at det kommunalpolitiske engagement i det frivillige sociale arbejde i mange kommuner traditionelt har været beskedent.

Daglig leder eller koordinator

Endelig er det en central del af organisationernes ledelsesstruktur, hvordan den daglige ledelse foregår. Vi har her spurgt (spørgeskemaets spørgsmål 9, 9a, 9b) organisationerne, om de har ansat en daglig leder eller koordinator. Også her har vi svar fra alle 68 organisationer. Tre fjerdedele af organisationerne, svarende til 51 ud af 68, har ansat en daglig leder eller koordinator. Det er således en betragtelig

---

⁵ At de fleste organisationer er medlemmer her er ikke overraskende, idet FriSes medlemsliste har været et væsentligt grundlag for udvælgelse af organisationer til denne undersøgelse.

del af organisationerne, som har en lønnet leder til at tage vare på den løbende drift.

Af de 51 organisationer, som har en ansat leder eller koordinator, har ca. halvdelen en leder eller koordinator på fuld tid (24 stk.), mens der for den anden halvdel (27 stk.) vedkommende er tale om deltidsstillinger.

Langt hovedparten, omkring 85 pct., af de ansatte ledere er ansat af organisationen. Nogle få, 4 stk., er ansat af kommunen og organisationen i fællesskab. Andre 4 stk. har andet ansættelsesforhold. Ingen er ansat af kommunen alene. Her finder vi igen en betydelig forskel til den norske model, hvor kommunen har været såvel initiativtager som ansættelsesmyndighed i mange tilfælde.

En nærmere sammenligning af de organisationer, der har ansat leder på enten fuld tid eller deltid med organisationer, der ikke har ansat leder giver os en del interessant information. Tabel 5.3 giver en oversigt over dette.

Tabel 5.3: Gennemsnitlig anslået befolkningsunderlag og gennemsnitlig samlede indtægter for organisationer med henholdsvis leder på fuld tid, leder på deltid og uden ansat leder.

	Gennemsnitlig anslået befolkningsunderlag	Gennemsnitlig samlede indtægter i regnskabsåret 2005
Ansats leder eller koordinator på fuld tid	67.300 (N=20)	895.010 kr. (N=21)
Ansats leder eller koordinator på deltid	41.797 (N=23)	390.069 kr. (N=24)
Ikke ansats leder eller koordinator	33.666 (N=15)	92.858 kr. (N=14)

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Tabellen illustrerer en tydelig sammenhæng mellem organisationernes befolkningsunderlag, og hvorvidt der er ansat en leder eller ej, samt om lederen i givet fald er ansat på fuld tid eller deltid. Som det ses vokser ”ledergraden” jævnt med befolkningsunderlaget. Ligeledes er der en klar sammenhæng mellem indtægterne og ”ledergraden”. Organisationerne med leder eller koordinator ansat på fuld tid har over dobbelt så høje samlede indtægter som organisationer med leder ansat på deltid, der på sin side har fire gange så høje indtægter som organisationer uden ansat leder. Denne sammenhæng er ikke overraskende, idet en del af indtægterne må formodes at gå til aflønning af ansatte.

En yderligere analyse, der deler organisationerne op i henholdsvis ”selvhjælpsorganisationer” og øvrige organisationer, viser for det første, at selvhjælpsorganisationerne i godt halvdelen af tilfældene har en ansat leder eller koordinator, mens dette gælder for 80 pct. af de øvrige organisationer. For det andet viser analysen, at blandt de selvhjælpsorganisationer, der har ansatte, finder vi i over 80 pct. af tilfældene, at lederen eller koordinatoren er ansat på deltid. Blandt de øvrige organisationer finder vi dette i knap halvdelen af tilfældene. Selvhjælpsorganisationerne har altså sjældnere en ansat leder eller koordinator, og når de har det, er disse oftere deltidsansatte.

Ud fra de oplysninger vi har om leder, koordinator eller kontaktperson for organisationen (lønnede såvel som ulønnede) for i alt 63 organisationer, har vi også kigget på *kønsfordelingen*. Det viser sig her, at organisationerne i ca. 80 pct. af tilfældene ledes af kvinder.

6. CENTRENES RESSOURCER OG ØKONOMI

Centrenes ressourcer består i hovedsagen af tre dele: de lønnede medarbejdere, de frivillige samt de indtægter, som organisationen råder over til aktiviteter mv.

Lønnede medarbejdere

51 af organisationerne har haft ansatte lønnede medarbejdere, svarende til 75 pct. af alle organisationerne. Dette er den samme andel, som havde en leder eller koordinator ansat. Lederen eller koordinatoren vil i mange tilfælde være omdrejningspunktet i organisationen og i mange tilfælde givetvis også en væsentlig forudsætning for og ressource i frivillighedscentrenes drift.

Af de 51 organisationer, der har haft ansatte lønnede medarbejdere, har lidt over halvdelen, nemlig 27 stk., haft fuldtidsansatte det seneste regnskabsår. Dette tal er lidt højere end for fuldtidsansatte ledere, som fandtes i 24 af organisationerne. Nogle få organisationer (27 minus 24) har altså en kombination af deltidsansat leder og andet fuldtidsansat personale.

44 ud af de 51 organisationer, der har ansatte lønnede medarbejdere, har haft deltidsansatte medarbejdere det seneste regnskabsår. Det svarer til en andel på næsten 90 pct. af de organisationer, der har lønnede medarbejdere. I nogle tilfælde har organisationen således både fuldtids- og deltidsansatte medarbejdere. I en del tilfælde har organisationen imidlertid kun deltidsansat personale. Dette gælder i 24 af organisationerne, svarende til knap halvdelen af de organisationer, der har ansatte i det hele taget. Dette tal fremkommer, når vi fratrækker de 27 organisationer, der har haft fuldtidsansat personale, fra de 51 organisationer, der har haft en eller anden form for lønnet medarbejder.

I nedenstående tabel har vi på baggrund af de 47 organisationer, der har opgivet det præcise antal ansatte, opgjort forskellige kombinationer af lønnet personale i organisationerne.

Tabel 6.1: Den absolutte og procentuelle fordeling af centrene i forhold til den arbejdstidsmæssige sammensætning af de lønnede medarbejdere.

Arbejdstidsmæssig sammensætning	Antal centre	Procentuel andel
Kun en fuldtidsansat	4	9 %
Flere fuldtidsansatte	2	4 %
En fuldtidsansat + deltidsansatte	11	23 %
Flere fuldtidsansatte + deltidsansatte	7	15 %
Kun en deltidsansat	14	30 %
Flere deltidsansatte	9	19 %
I alt	47	100 %

N = 47

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Kun én fuldtidsansat forekommer i få tilfælde. Udelukkende flere fuldtidsansatte er heller ikke udbredt. Derimod er en eller flere fuldtidsansatte i kombination med deltidsansatte relativt udbredt. Det forekommer i godt en tredjedel af de organisationer, der har lønnet arbejdskraft. Kun én deltidsansat er også meget udbredt, idet vi finder dette i ca. 30 pct. af de organisationer, der har lønnede medarbejdere. Udelukkende flere deltidsansatte finder vi i ca. 20 pct. af organisationerne med lønnet personale.

Det fremgår af ovenstående, at de deltidsansatte spiller en vigtig rolle i organisationerne. Vi har derfor set lidt nærmere på denne kategori af ansatte. Antallet af deltidsansatte i organisationerne varierer, men det mest udbredte er én deltidsansat, som vi finder i 21 organisationer. Ca. halvt så mange, nemlig 10 organisationer, har 2 deltidsansatte. 6 organisationer angiver at have 3 deltidsansatte, mens 4 – 6 deltidsansatte findes i 4 organisationer. Gennemsnitligt havde organisationerne i alt 1,9 deltidsansatte i seneste regnskabsår, som til sammen arbejdede i 36 timer om ugen. Deltidsansatte må altså i hovedsagen antages at være ansat på halv tid.

Vi ved fra tidligere undersøgelser, at organisationerne på området for frivilligformidling og selvhjælp, ofte har lønnede medarbejdere, der er ansat i særlige beskæftigelsesordninger som for eksempel skånejob, fleksjob eller jobtræning.

I alt 25 organisationer har ansatte af denne type, og i gennemsnit har disse organisationer knap to medarbejdere ansat i særlige ordninger. Det mest udbredte er dog én ansat i særlig beskæftigelsesordning, som vi finder i 13 organisationer. 8 organisationer har to ansatte på en særlig ordning, mens 4 organisationer har mellem 3 og 6 af disse.

Ansatte lønnede medarbejdere udgør en betydelig ressource i organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp. Det fremgår tydeligt af vores tal. Hvis vi sammenligner organisationerne i denne undersøgelse med den øvrige del af den lokale frivillige sektor, så er der markante forskelle med hensyn til brugen af lønnede medarbejdere. Blandt alle lokale frivillige organisationer (det vil sige på tværs af idræt, fritid, politik, social, sundhed, bolig, miljø osv.) havde kun 20 pct. lønnede medarbejdere tilknyttet. Blandt de lokale frivillige sociale organisationer er dette tal endda lavere endnu, nemlig ca. 12 pct. Organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp ligner i højere grad de landsdækkende frivillige sociale organisationer. Blandt disse er der ca. 75 pct., der havde lønnede medarbejdere (Ibsen 2006: 28).

Tabel 6.2: Andel af frivilligcentre, lokale frivillige organisationer, lokale frivillige sociale organisationer og landsdækkende frivillige organisationer, som har haft lønnede medarbejdere det seneste regnskabsår. Pct.

	Havde lønnede medarbejdere i seneste regnskabsår	Havde IKKE lønnede medarbejdere i seneste regnskabsår	N
Frivilligcentre *	75 %	25 %	68
Lokale frivillige organisationer **	20 %	80 %	1800
Lokale frivillige sociale organisationer **	12 %	88 %	183
Landsdækkende frivillige sociale organisationer **	75 %	25 %	45

Kilder:

* Aalborg Universitet, 2006 (regnskabsår 2005)

** Bjarne Ibsen: Foreningslivet i Danmark. Syddansk Universitet, 2006, s. 28. (regnskabsår 2004)

Forekomsten af ansatte er naturligvis afhængig af organisationernes størrelse. Større organisationer har oftere ansatte end små organisationer. Hvis vi for eksem-

pel benytter inddelingen mellem ”selvhjælpsorganisationer” og øvrige organisationer, viser det sig, at hele 80 pct. af øvrige organisationer har ansatte, mens det kun gælder for godt halvdelen af selvhjælpsorganisationerne.

Hos Ibsen (2006) ses den lave andel af de lokale organisationer, der benytter lønnet arbejdskraft, som et udtryk for at idealet om frivilligt engagement stadig holdes i hævd i den frivillige sektor. Noget som står i modsætning til ofte fremførte påstande om en udbredt professionalisering.

At vi ser flere organisationer, der har ansatte, blandt organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp har givetvis at gøre med, at opgaven og aktiviteterne er anderledes end i den typiske frivillige forening, hvor man først og fremmest mødes om fælles aktiviteter. I modsætning hertil er frivilligcentrenes opgave at lægge rammer til rette for det frivillige engagement. Dette kræver i langt de fleste tilfælde en leder eller koordinator eller andet ansat personale. Frivilligcentrene er altså mere professionaliserede end den øvrige lokale del af den frivillige sektor, men det skyldes, at centrenes opgave kræver en kontinuerlig tilstedeværelse af en ankerperson.

Hvem er de ansatte?

For at kunne karakterisere de ansatte yderligere har vi spurgt til de fuldtids- og deltidsansattes køn (spørgeskemaets spørgsmål 18b og 19b). Det viser sig her, at kvinder udgør ca. 70 pct. af de fuldtidsansatte og mændene ca. 30 pct. Blandt de deltidsansatte udgør kvinderne en endnu større andel, nemlig over 85 pct., mens mændene her kun udgør knap 15 pct. Kvindeandelen er altså høj blandt de ansatte generelt, men den er særlig høj blandt de deltidsansatte. Man kan også vende det om og sige, at hvis mændene går ind i organisationerne, så gør de det typisk i en fuldtidsstilling.

De frivillige

De frivillige udgør en kritisk ressource i mange frivillige organisationer. I undersøgelsen ”Foreningslivet i Danmark” har man eksempelvis fundet, at 80 pct. af alle frivillige organisationer i Danmark udelukkende drives ved hjælp af frivillig arbejdskraft (Ibsen 2006). Dette ved vi, jf. ovenstående afsnit, ikke gælder i samme omfang for organisationerne i denne undersøgelse. Alligevel er de frivillige væsentlige for en lang række opgaver og aktiviteter i organisationerne.

Vi har i undersøgelsen forsøgt at skelne mellem såkaldt ”egne” og såkaldt ”husede” frivillige. ”Husede” frivillige har vi defineret som de frivillige, der arbejder for projekter, som organisationerne lægger hus til. Det vil for eksempel sige projekter som Børns Voksenvenner eller offerrådgivning. Vi har bedt organisationerne om at opgøre det samlede antal frivillige, der gjorde en aktiv indsats for organisationen (spørgeskemaets spørgsmål 10a), samt angive hvor mange af de frivillige, der arbejdede for projekter, der havde til huse i organisationen (spørgeskemaets spørgsmål 10b). Antallet af ”egne” frivillige er fundet ved at fratække antallet af ”husede” frivillige fra det samlede antal frivillige. ”Egne” frivillige er således de frivillige, der er en direkte ressource for frivilligcentret selv. Det er klart, at der er usikkerhed og skøn forbundet med en sådan opgørelsesmetode. Men skellet mellem ”egne” og ”husede” frivillige er vigtigt af to grunde. For det første er ”egne” frivillige en ressource for organisationen selv, mens ”husede” frivillige snarere er at betragte som ”brugere” af organisationen og de serviceydelser, den stiller til rådighed. Der er altså tale om to typer af frivillige, som det er vigtigt ikke at blande sammen. For det andet ville der være større tvivl om det korrekte antal frivillige, hvis vi ikke havde bedt organisationerne om at skelne.

I dette afsnit om organisationernes ressourcer koncentrerer vi os hovedsageligt om organisationernes ”egne” frivillige, mens vi i afsnit 7 om brugerne af organisationerne vender tilbage til de ”husede” frivillige.

I gennemsnit angiver frivilligcentrene, at ca. 26 ”egne” frivillige gjorde en aktiv indsats i organisationen det seneste kvartal. Dette gennemsnit ligger noget over de lokale frivillige organisationer generelt, og også højere end de lokale frivillige sociale organisationer. Ifølge den danske Johns Hopkins-undersøgelse havde de lokale frivillige organisationer tilknyttet ca. 16 frivillige og de lokale frivillige sociale organisationer ca. 17 frivillige i gennemsnit det seneste kvartal (Ibsen 2006:31). Organisationerne i denne undersøgelse vurderer altså, at de har flere frivillige tilknyttet, end de frivillige organisationer i al almindelighed. Det frivillige engagement kan således godt trives sammen med og supplere den lønnede indsats.

Spredningen og variationen er dog ganske stor. Fra nul frivillige til 122 stk. uden nogen egentlige koncentrationer. Det er derfor mere rimeligt at give en oversigt i form af en intervallskala, som det er gjort i nedenstående tabel.

Tabel 6.3: Den absolutte og procentuelle fordeling af organisationerne fordelt på antallet af egne frivillige.

Antal egne frivillige	Antal centre	Procentuel andel
0-10	23	37 %
11-25	18	29 %
26-50	12	19 %
51-122	9	15 %
I alt	62	100 %

N = 62

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Som det fremgår finder vi, at den største andel af organisationerne, nemlig ca. 37 pct., har under 10 frivillige, mens ca. 30 pct. har mellem 11 og 25. Omkring 20 pct. har mellem 26 og 50 frivillige, mens ca. 15 pct. ligger mellem 51 og toppunktet 122.

Antallet af frivillige kunne antages at hænge sammen med organisationens størrelse og dens aktivitetsniveau. Men det kunne også være afhængigt af aktivitetsprofilen. Frivilligformidling og husning af projekter kræver for eksempel ikke så mange frivillige, mens drift af selvhjælpsgrupper kan kræve mange igangsættere. Vi har derfor undersøgt dette. Organisationens størrelse, målt ud fra om organisationens samlede indtægter lå over eller under gennemsnittet på 499.000 kr., viser sig ikke at have nogen sammenhæng med, om antallet af egne frivillige lå over eller under 20. Det er altså ikke sådan, at (økonomisk) større organisationer nødvendigvis har flere frivillige. For det andet har vi undersøgt om aktivitetstypen skulle have betydning. Her viser der sig imidlertid et mønster. Mens kun ca. 25 pct. af selvhjælpsorganisationerne havde flere end 20 frivillige, så gjaldt det samme for ca. 50 pct. af de øvrige organisationer.

For at vurdere udviklingen i antallet af frivillige har vi også spurgt organisationerne, om de vurderer, at de inden for de seneste to år har fået flere, færre eller det samme antal frivillige. Her vurderer ca. 60 pct., at de har fået flere frivillige, mens ca. 30 pct. vurderer, at de har fået færre. Ca. 10 pct. vurderer, at de har det samme antal frivillige som de seneste to år. Der er altså en klar overvægt af organisationer, der vurderer, at de har fået flere frivillige. Målt ud fra antallet af frivillige

kan næsten to tredjedele af organisationerne melde om fremgang over de seneste to år.

Endelig har vi bedt organisationerne vurdere, hvor mange timer de frivillige til sammen arbejder i organisationen om ugen. Her er der altså spurgt til omfanget af den indsats, som organisationens egne frivillige gjorde. Der er dog relativ stor usikkerhed forbundet med organisationernes vurdering af dette. For det første er det ikke i spørgsmålet eksplicit præciseret, at husede frivillige ikke skal tælles med. Der kan derfor være enkelte organisationer, der har talt de husede frivilliges indsats med. For det andet holder ingen organisationer regnskab med antallet af timer, som de frivillige arbejder. For det tredje kan det være vanskeligt, specielt for store organisationer, at have overblik over alle aktiviteter og alle frivillige.

Med disse forbehold angives det gennemsnitlige antal timer, som de frivillige til sammen yder i løbet af en uge til i alt 76. Tager vi udgangspunkt i den ovenstående information, at der i gennemsnit var tilknyttet 26 frivillige til organisationerne, svarer dette til, at hver frivillig i gennemsnit arbejder 3 timer om ugen eller 12-13 timer om måneden. Dette tal stemmer fuldstændig overens med det gennemsnit, man fandt, da man spurgte de frivillige organisationer i almindelighed om det samme (Ibsen 2006:31). Organisationernes vurdering virker således ikke urealistisk. Det støttes også af tal fra Johns Hopkins-undersøgelsen af befolkningens frivillige indsats. Her finder man ganske vist et højere gennemsnit på 17 timer om måneden pr. frivillig, men dette dækker over en meget stor spredning, hvor få frivillige arbejder mange timer, mens det store flertal arbejder omkring 10-15 timer om måneden eller der under (Koch-Nielsen, Henriksen, Fridberg & Rosdahl 2005:45-47). Desuden tages der i befolkningsundersøgelsen ikke højde for, at den enkelte frivillige kan arbejde frivilligt flere steder, hvilket kan trække gennemsnittet op.

Der er dog store forskelle mellem det antal timer, som organisationerne vurderer, at de frivillige yder. Det fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 6.4: Den absolutte og procentuelle fordeling af centrene i forhold til det skønnede antal timer, som de frivillige tilsammen arbejder i organisationen om ugen.

Skønnet antal frivillige timer	Antal centre	Procentuel andel
25 timer eller derunder	14	28 %
26-50 timer	11	22 %
51-100 timer	14	28 %
101-200 timer	6	12 %
Over 200 timer	5	10 %
I alt	50	100 %

N: 50

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

I ca. 28 pct. af organisationerne arbejder de frivillige således 25 timer eller der under, og hvis man sammenlægger de to øverste kategorier arbejder de frivillige 50 timer eller der under om ugen i ca. halvdelen af organisationerne. Kun i godt 20 pct. af organisationerne, når de frivilliges samlede ugentlige indsat op på 101 timer eller der over.

Hvem er de frivillige?

I dette afsnit skal vi til sidst beskæftige os en smule med de frivilliges profil. Det vil sige, hvem er det, der arbejder frivilligt i de her undersøgte organisationer. En undersøgelse, der er tilrettelagt som en spørgeskemaundersøgelse til organisationerne kan kun give meget overordnet information om dette. Vi har spurgt til de frivilliges køn, alder og etniske baggrund. I tilfældet med de frivilliges karakteristika har vi bedt organisationerne vurdere, hvor mange af det samlede antal frivillige (altså både ”egne” og ”husede”), der var henholdsvis mænd og havde anden etnisk baggrund end dansk. Endelig har vi spurgt til de frivilliges alder. Når vi har spurgt til netop disse karakteristika, skyldes det, at vi ved fra tidligere undersøgelser, at kvinder i højere grad end mænd arbejder frivilligt på det sociale område, og at de frivillige gennemsnitligt er lidt ældre på dette område. Endvidere ved vi, at de etniske minoriteter generelt er underrepræsenteret i det frivillige arbejde (Koch-Nielsen, Henriksen, Fridberg & Rosdahl 2005). Vi er derfor inter-

esseret i at vide, om dette også gælder på området for frivilligformidling og selvhjælp.

Igen kan der være usikkerhed forbundet med opgørelsesmetoden og organisationernes vurdering, hvorfor nedenstående skal tages med forbehold. Alt i alt ser tallene dog ud til at udtrykke en realistisk vurdering, der er i overensstemmelse med vores forventninger.

Ifølge organisationernes oplysninger er der i gennemsnit tilknyttet i alt 40 frivillige ("egne" plus "husede") til hver organisation. Heraf vurderer organisationerne, at de 30 er kvinder. Der går med andre ord ca. 3 kvinder på 1 mand i de her undersøgte organisationer. Vi finder altså en overrepræsentation af kvinder på området, som vi som nævnt også finder i det frivillige sociale arbejde generelt (Koch-Nielsen, Henriksen, Fridberg & Rosdahl 2005:28). Den skæve kønsfordeling med næsten 75 pct. kvinder kan muligvis skyldes, at kvinder fortsat dominerer som omsorgsgivere, hvorfor de i højere grad finder frivilligt socialt arbejde attraktivt. En komplementerende forklaring er, at flere kvinder arbejder i social- og sundhedssektoren, hvorfor de oftere kommer i kontakt med frivillige organisationer på dette område. En lignende forskel mellem kønnene fandtes også i den norske undersøgelse af frivilligcentralerne (Lorentzen, Andersen & Brekke 1995:48).

Frivillige med anden etnisk baggrund end dansk er meget sparsomt repræsenteret i organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp. To tredjedele af organisationerne oplyser, at de ikke har nogen frivillige med anden etnisk baggrund. 9 organisationer har 1 eller 2 frivillige med denne baggrund, mens 8 organisationer har mellem 3 og 8 frivillige med anden etnisk baggrund. Den sparsomme repræsentation af frivillige med anden etnisk baggrund end dansk svarer også til mønstrene for den øvrige del af det frivillige arbejde på tværs af områder (Koch-Nielsen, Henriksen, Fridberg & Rosdahl 2005).

Skønnet over aldersfordelingen for de frivillige viser, at 80 pct. af organisationerne vurderer, at under 10 pct. af de frivillige er under 30 år. De frivillige i frivilligcentrene er altså i relativt få tilfælde unge mennesker. Også dette svarer til de generelle fund for det frivillige sociale arbejde (Koch-Nielsen, Henriksen, Fridberg & Rosdahl 2005). Der, hvor vi oftest finder de unge frivillige, er inden for sport, kultur, fritid og lignende.

Relativt mange organisationer vurderer, at en forholdsvis stor andel af deres frivillige er mellem 30 og 60 år. Over halvdelen af organisationerne vurderer således, at mere end halvdelen af deres frivillige ligger i denne alderskategori. Størsteparten af organisationernes frivillige må således formodes at befinde sig i den alderskategori, hvor vi også generelt finder flest frivillige – det vil sige de midterste aldersgrupper (Koch-Nielsen, Henriksen, Fridberg & Rosdahl 2005:29). Der er dog forskelle mellem frivilligområderne. For frivilligt arbejde generelt er det estimeret, at toppunktet ligger i slutningen af trediveårsalderen, mens det for frivilligt arbejde på social- og sundhedsområdet er estimeret til at ligge i slutningen af fyrrerne (Henriksen, Koch-Nielsen & Rosdahl 2006; Henriksen & Rosdahl 2006).

Hvorvidt det også forholder sig således på området for selvhjælp og frivilligformidling har vi ikke mulighed for at undersøge ud fra de foreliggende data. Men det er sandsynligt, at aldersprofilen trækker i retning af det øvrige frivillige sociale arbejde, idet en del organisationer vurderer, at en forholdsvis stor andel af deres frivillige er over 60 år. Ca. en tredjedel af organisationerne vurderer således, at mere end halvdelen af deres frivillige ligger i denne alderskategori. Vi ser dette som et udtryk for, at der generelt er plads til de ældre på området for selvhjælp og frivilligformidling. En tilsvarende aldersfordeling fandt man i undersøgelsen af de norske frivilligcentraler (Lorentzen, Andersen & Brekke 1995:48).

Finansiering

En væsentlig ressource for organisationerne er naturligvis de penge, der gør det muligt dels at ansætte det personale, der kan sikre kontinuitet i aktiviteterne og støtte de frivillige, dels at igangsætte aktiviteter.

Det er ofte meget svært at opnå pålidelige informationer om indtægter, udgifter og formue, når man spørger organisationer om dette. Mange organisationer vælger ikke at svare på sådanne spørgsmål, fordi det er tidkrævende og besværligt. I undersøgelsen her har vi dog opnået et usædvanligt fint materiale. Langt de fleste organisationer har svaret fyldestgørende på spørgsmålene om økonomi.

Samlede indtægter og udgifter samt udgifter til løn

Spørgsmålet om organisationernes samlede indtægter er besvaret af 62 organisationer ud af de 68 undersøgte. To organisationer har svaret, at de har nul kr. i indtægter. Disse to organisationer er frasorteret for ikke at skævvride gennemsnits-

beregninger mm. Desuden er en enkelt organisation med meget høje indtægter sorteret fra af samme grund. Ifølge de resterende 59 organisationers oplysninger lå den gennemsnitlige samlede indtægt pr. organisation i regnskabsåret 2005 på i alt ca. 499.000 kr. Dette er et relativt højt tal, der naturligvis skyldes, at mange organisationer, som vi har set, har udgifter til løn til ansatte. Der er imidlertid markante forskelle mellem organisationerne internt. Hvis vi igen benytter opdelingen mellem ”selvhjælpsorganisationer” og øvrige organisationer, finder vi for eksempel, at gennemsnitsindtægten for selvhjælpsorganisationerne ligger på ca. 222.000 kr., mens den ligger på ca. 593.000 kr. for de øvrige organisationer.

Spørgsmålet om organisationernes samlede udgifter er besvaret af noget færre organisationer, nemlig 52. Med udgangspunkt heri kan gennemsnittet for de samlede udgifter beregnes til ca. 551.000 kr. Når udgifterne angives til at være højere end indtægterne, skyldes det dog næppe et overforbrug blandt organisationerne, men sandsynligvis det forhold, at færre organisationer har besvaret spørgsmålet. Havde alle organisationer besvaret alle spørgsmål om indtægter og udgifter helt nøjagtigt, havde indtægter og udgifter med stor sandsynlighed balanceret.

Spørgsmålet om organisationernes udgifter til løn er besvaret af endnu færre organisationer. Her har kun 41 organisationer opgivet deres samlede udgifter til løn (spørgeskemaets spørgsmål 29). Med udgangspunkt i disse organisationer kan den gennemsnitlige årlige lønudgift pr. organisation beregnes til ca. 423.000 kr.

Vi skal imidlertid være forsigtige, når vi sammenligner disse tal med hinanden, idet beregningsgrundlaget, som anført, er forskelligt. Beregnes for eksempel lønudgifternes andel af de samlede udgifter ud fra de ovenstående gennemsnitstal, får man, at lønudgifternes andel gennemsnitligt udgør omkring 75 pct. Problemet er imidlertid, som antydnet, at denne andel er beregnet på et forkert grundlag – mens gennemsnittet for de samlede udgifter er beregnet på baggrund af 52 valide svar, så er de gennemsnitlige lønudgifter kun beregnet på baggrund af 41 valide svar. Beregningen bliver upræcis, fordi nogle organisationer eksempelvis kun har angivet deres samlede udgifter og ikke deres samlede lønudgifter, mens nogle har angivet det modsatte, og andre igen har angivet både deres samlede udgifter og samlede lønudgifter. Hvis eksempelvis en organisation med både store samlede udgifter og store lønudgifter kun angiver de samlede udgifter, vil organisationen således være med til at trække gennemsnittet for de samlede udgifter op, mens

organisationens store lønudgifter ikke vil trække gennemsnittet for lønudgifterne i samme retning, hvorfor gennemsnitstallene for de samlede udgifter og lønudgifter bliver skævvredet i forhold til hinanden og derfor usammenlignelige.

Det mest korrekte er derfor at tage udgangspunkt i de 38 organisationer, der både har angivet et beløb for de samlede udgifter og for de samlede lønudgifter. Med dette udgangspunkt kan lønudgifternes andel af de samlede udgifter beregnes til at udgøre ca. 58 pct. Der er dog også usikkerhed forbundet med dette tal, idet vi ikke ved, om de 38 organisationer er repræsentative for hele feltet. Det er imidlertid det tætteste, vi kan komme. Og under alle omstændigheder udgør løn en betragtelig del af organisationernes samlede udgifter. I den lokale frivillige sektor i øvrigt udgør udgifter til løn til sammenligning ca. 8 pct. af de samlede udgifter (Ibsen 2006:29). For landsorganisationerne generelt er tallet lidt højere, nemlig i gennemsnit 18 pct., mens de landsdækkende organisationer på det sociale område i gennemsnit angiver, at 28 pct. af deres udgifter går til løn (Ibsen 2006, Bilag for landsorganisationsundersøgelsen, tabel 10). Disse tal er dog også behæftet med usikkerhed af de samme årsager, som er nævnt her.

Variation og udvikling i samlede indtægter

For at karakterisere organisationerne lidt nærmere kigger vi i det følgende på variationen og udviklingen i de samlede indtægter. Dette er væsentligt, fordi de ovenstående gennemsnitstal, som nævnt, skjuler store forskelle mellem organisationerne. Den mindste samlede indtægt angives således til at være 8.000 kr. og den største til 2 millioner kr. Nedenstående tabel giver en oversigt over spredningen. Vi bruger samme inddeling som CASA gjorde ved sin undersøgelse for at kunne sammenligne udviklingen fra 1999, der af CASA blev benyttet som regnskabsår, til 2005, som vi har benyttet som regnskabsår.

Tabel 6.5: Samlede indtægter i regnskabsåret 2005.

Samlede indtægter i kr.	Antal (*)	Andel i 2005 (*)	Andel i 1999 (**)
100.000 eller derunder	15	25 %	12 %
100.001-200.000	4	7 %	7 %
200.001-300.000	2	3 %	17 %
300.001-400.000	7	12 %	22 %
400.001-500.000	7	12 %	10 %
500.001-600.000	4	7 %	10 %
600.001-700.000	4	7 %	7 %
700.001-1.000.000	10	17 %	7 %
Over 1.000.000	6	10 %	7 %
I alt	59	100 %	99 %

N = 59

Kilder: * Aalborg Universitet, 2006 (regnskabsår 2005)

** Frivillighedsformidlinger i Danmark, CASA, 2001:92(regnskabsår 1999)

Der er et par interessante iagttagelser at gøre ud fra tabellen. For det første ser det ud til, at der er sket en vækst i andelen af relativt små organisationer med en samlet indtægt på 100.000 kr. eller der under. Hvor disse udgjorde 12 pct. i 1999, udgør de med udgangspunkt i regnskabsåret 2005 ca. 25 pct. Omvendt ser det ud til, at der er sket et fald i andelen af organisationer med en samlet indtægt mellem 200.000 og 400.000, der i 1999 udgjorde et tyngdepunkt, hvor ca. 40 pct. af organisationerne befandt sig. Andelen af organisationer med en samlet indtægt i dette interval er i 2005 faldet til 15 pct.

For det andet er det tydeligt, at andelen af relativt store organisationer med en samlet årlig indtægt over 700.000 er steget. Hvor disse organisationer udgjorde omkring 14 pct. i 2000, finder vi nu godt en fjerdedel af organisationerne i denne sværvægtskategori.

Der er altså kommet relativt flere helt små organisationer, og der er kommet relativt flere helt store organisationer – for de store organisationers vedkommende har der specielt været en vækst blandt de organisationer, der ligger i intervallet 700.000 til 1 million kr. Umiddelbart kunne dette tyde på, at feltet er karakteriseret ved en udvikling, hvor mindre og mellemstore organisationer forsvinder ud og afløses af enten helt små organisationer eller helt store.

Hvis vi slår nogen af kategorierne i tabellen sammen bliver dette billede endnu mere tydeligt. Organisationer med en indtægt mellem 200.000 og 500.000 kr. udgjorde i 1999 omkring halvdelen af alle organisationer. I dag udgør denne gruppe kun en fjerdedel. Omvendt udgør små organisationer med en indtægt under 200.000 kr. nu næsten en tredjedel, hvor de i 1999 kun udgjorde ca. 20 pct. Og omvendt udgør organisationer med en indtægt over 700.000 kr. i dag godt en fjerdedel, hvor de i 1999 udgjorde omkring 14 pct.

Dette billede kan være udtryk for flere tendenser. For det første er det muligt, at der siden 1999 enten er sket en tilvækst af mindre organisationer eller en tilvækst af relativt store organisationer. For det andet er det muligt, at nogle mellemstore organisationer har oplevet tilbagegang i form af mistede indtægter, og/eller at andre har vokset sig store siden 1999. Uanset hvilke af forklaringerne, der er den korrekte, tyder noget på, at feltet for frivilligformidling og selvhjælp er karakteriseret ved stigende differentiering mellem store og små organisationer.

For at undersøge dette nærmere har vi for det første set på indtægtsprofilen for de 15 organisationer, der er dannet i år 2000 eller senere. Denne analyse viser imidlertid en jævn spredning af de sidst oprettede organisationer på indtægtskategorierne. Ud fra dette kan vi således ikke sige, at der er relativt flere små organisationer blandt de nye. For det andet har vi set på aldersprofilen for de 16 organisationer, der ligger i de to øverste indtægtskategorier. Her finder vi til dels et mønster, idet 13 ud af disse 16 ”rigeste” organisationer er dannet i 1996 eller tidligere. De økonomisk store organisationer har altså typisk flere år på bagen. Dette tyder på, at en del af udviklingen kan tilskrives, at eksisterende organisationer vokser sig større.

Vi har en anden mulighed for at undersøge udviklingen, idet vi har spurgt organisationerne, om de sammenlignet med tidligere år i det seneste regnskabsår har haft flere, færre eller samme midler at arbejde med (spørgeskemaets spørgsmål 27). Spørgsmålet er dog uklart relativt uklart formuleret, idet det ikke er specificeret, om tidligere år betyder de seneste to, fem eller 10 år. Tidshorizonten er således uklar. Med forbehold for dette viser det sig, at godt en tredjedel af organisationerne vurderer, at de har fået flere midler. Ca. ligeså mange vurderer, at de har samme midler at arbejde med, mens kun ca. 20 pct. vurderer, at de har fået færre. Der er altså flere organisationer, der melder om fremgang, end der er organisationer, der melder om tilbagegang. Med tanke på hvor meget diskussionen

om problemerne med at få økonomien til at hænge sammen fylder, kan dette billede virke overraskende. Det vil dog fremgå af afsnit 10, at økonomiproblemer i nok så høj grad er forbundet med fremtidig økonomisk usikkerhed som med akut likviditet.

Finansieringskilder og -struktur

Det er imidlertid ikke kun de samlede indtægter, der er interessante, når man skal karakterisere organisationernes finansiering. Ligeså (måske endda mere) væsentlig er hvilke kilder, organisationerne så at sige lever af. Med andre ord, hvor kommer pengene fra, og hvilke kilder har størst betydning? Informationer om dette kan give os et billede af organisationernes finansieringsstruktur.

I nedenstående tabel har vi samlet en del information om organisationernes finansielle forhold. Første kolonne angiver hvor mange centre, der i regnskabsåret 2005 modtog støtte fra den pågældende kilde. Anden kolonne angiver i procent, hvor stor en andel af organisationerne, der modtog støtte fra kilden. Den tredje kolonne angiver den gennemsnitlige indtægt fra den pågældende kilde udregnet på baggrund af informationer fra de organisationer, der har oplyst det eksakte støttebeløb.⁶ Tabellen rangordner kilderne efter hvor stor en andel af organisationerne, der har oplyst at have modtaget støtte fra den respektive kilde.

---

⁶ Således angiver for eksempel i alt 56 organisationer at have fået støtte fra kommunen. Disse 56 udgør 89 pct. af de i alt 63 organisationer, der har svaret på dette spørgsmål. Af de 56 organisationer, der oplyser at have fået støtte fra kommunen, har de 50 opgivet det eksakte støttebeløb. I gennemsnit har disse 50 organisationer modtaget 259.034 kr. fra kommunen.

Tabel 6.6: Det absolutte antal centre og den procentuelle andel af centrene, der har angivet at have haft indtægter fra den givne indtægtskilde i det seneste regnskabsår, samt den gennemsnitlige indtægt i kr. fra den respektive indtægtskilde. Det enkelte center har kunnet afgive flere svar.

Indtægtskilde	Antal centre	Procentuel andel	Gennemsnitlig indtægt i kr.
Tilskud fra kommune (f.eks. §115 eller støtte i tilknytning til løsning af en opgave)	56	89 %	259.034 (N = 50)
Tilskud fra staten (f.eks. pulje- eller forsøgsmidler)	48	76 %	251.414 (N = 47)
Medlemskontingenter og andre deltagerbetalinger	29	46 %	6.746 (N = 26)
Tilskud fra amt	28	44 %	35.742 (N = 27)
Støtte fra private fonde eller støtteforening	19	30 %	21.950 (N = 20)
Andre indtægtskilder	14	22 %	401.705 (N = 12)
Indtægter fra arrangementer og aktiviteter (genbrugsbutikker, loppemarkeder, entré mv.)	12	19 %	94.089 (N = 8)
Renter	12	19 %	1.810 (N = 11)
Gaver og indsamlinger	11	18 %	12.247 (N = 10)
Indtægter fra udleje af lokaler	6	10 %	8.085 (N = 4)
Tips- og lottomidler	6	10 %	131.500 (N = 4)
Støtte fra private virksomheder	4	6 %	7.500 (N = 2)
Tilskud fra hovedorganisation	3	5 %	5.000 (N = 1)
Reklame og sponsering	3	5 %	3.000 (N = 1)
Tilskud fra EU	0	0 %	0
Arv og testamentariske gaver	0	0 %	0

N = 63

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Tabellen rummer meget væsentlige informationer. De to suverænt mest betydningsfulde kilder, både i forhold til hvor mange organisationer, der modtager støtte fra dem og i forhold til deres tyngde, er den kommunale støtte og den statslige støtte i form af puljemidler. Omkring 90 pct. af organisationerne mod-

taget støtte fra kommunen, og omkring 75 pct. af organisationerne modtager støtte fra staten. Målt i kr. modtager de organisationer, der får støtte fra kommunen, i gennemsnit ca. 259.000 kr. herfra, mens de organisationer, der får støtte fra staten i gennemsnit har modtaget ca. 251.000 kr. herfra. Der er altså tale om betydelige støttebeløb fra disse to kilder til en betydelig del af organisationerne på frivilligformidlings- og selvhjælpsområdet. Knap halvdelen af organisationerne modtager også støtte fra amtet, men her er støttebeløbet i gennemsnit betydeligt mindre, nemlig ca. 35.000 kr. Stat og kommuner er altså de to betydeligste finansieringskilder. Dette var også tilfældet, da man sidst undersøgte området. Der ser imidlertid ud til at være sket en forventelig ændring fra 1999 til 2005. Hvor CASA (Hansen m.fl. 2001:93) fandt, at den statslige finansiering var den mest betydningsfulde, ser det nu ud til, at den kommunale finansiering er en smule mere betydningsfuld. Flere organisationer modtager således kommunal støtte end statslig. Endvidere er det kommunale støttebeløb gennemsnitligt lidt større end det statslige. Her spiller § 115 givetvis en hovedrolle.⁷

Knap halvdelen af organisationerne har også indtægter fra medlemskontingenter og andre deltagerbetalinger. Imidlertid er indtægterne herfra målt i kroner beskedne. I gennemsnit kommer der ikke mere end ca. 6.500 kr. årligt ind fra denne kilde. Set i et fremtidsperspektiv kunne denne kilde muligvis udnyttes bedre, både ved direkte medlemskab og ved oprettelse af støtteforeninger og lignende.

Ca. en tredjedel af organisationer får støtte fra andre private fonde og lignende, men beløbene er små. Kun ca. 20 pct. af organisationerne har indtægter fra arrangementer og aktiviteter – til gengæld er denne indtægtskilde kronemæssigt af betydning, idet organisationerne i gennemsnit har en årlig indtægt på 94.000 kr. herfra. Der ser således ud til at være et betydeligt potentiale her for de organisationer, der endnu ikke har begivet sig ud på denne vej.

Renter spiller stort set ingen rolle, hvilket kan forklares med, at ingen organisationer har en formue af betydning (dette har også med organisationernes alder at gøre). Gaver og indsamlinger samt indtægter fra leje af lokaler spiller heller ingen rolle.

---

⁷ Det kan en passant nævnes, at de støttebeløb, der udbetales via § 115, generelt er meget små. Således ligger over 80 pct. af de udbetalte støttebeløb under 20.000 kroner (Socialministeriet 2005a:25).

Relativt få organisationer modtager støtte fra Tips- og Lottomidlerne. Kun 6 organisationer modtager støtte herfra – til gengæld er den kronemæssigt af betydning for disse organisationer.

Øvrige kilder så som støtte fra private virksomheder, tilskud fra hovedorganisation, samt reklame og sponsering spiller en yderst beskedne rolle, mens tilskud fra EU og arv og testamentariske gaver spiller slet ikke nogen rolle.

En anden måde at opgøre indtægternes betydning på er at se på de samlede støttebeløb samt de respektive kilders andel af det samlede støttebeløb. Dette er opgjort i nedenstående tabel.

Tabel 6.7: Det samlede indtægtsbeløb i kr. for hver af de respektive indtægtskilder samt beløbets andel i procent af de samlede indtægter, rangordnet efter størrelse.

Indtægtskilde	Samlet indtægtsbeløb i kr.	Indtægtsbeløbets andel af de samlede indtægter
Tilskud fra kommune (f.eks. § 115 eller støtte i tilknytning til løsning af en opgave)	12.951.689	39,66 %
Tilskud fra staten (f.eks. pulje- eller forsøgsmidler)	11.816.462	36,2 %
Andre indtægtskilder	4.820.463	14,76 %
Tilskud fra amt	965.042	2,96 %
Arrangementer og aktiviteter (genbrugsbutikker, loppemarked, entré mv.)	752.709	2,31 %
Tips- og lottomidler	526.000	1,61 %
Støtte fra private fonde eller støtteforening	439.000	1,34 %
Medlemskontingenter og andre deltagerbetalinger	175.394	0,54 %
Gaver og indsamlinger	122.470	0,38 %
Udleje af lokaler	32.340	0,1 %
Renter	19.905	0,06 %
Støtte fra private virksomheder	15.000	0,05 %
Tilskud fra hovedorganisation	5.000	0,02 %
Reklame og sponsering	3.000	0,01 %
Arv og testamentariske gaver	0	0 %
Tilskud fra EU	0	0 %
I alt	32.644.474	100 %

N = 54

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

I alt har de 54 organisationer, der har oplyst eksakte støttebeløb, indtægter på kr. 32.644.474 i regnskabsåret 2005. Eftersom vi mangler oplysninger om eksakte støttebeløb fra 14 organisationer, må man imidlertid regne med, at de faktiske samlede indtægter er højere. Opgjort som andel af det samlede støttebeløb ser man, at den kommunale finansiering udgør ca. 40 pct., mens den statslige udgør ca. 36 pct. Som også tabel 6.6 viste, spiller de øvrige kilder (bortset fra ”andre”)

hver for sig en helt ubetydelig rolle. Sammenlignet med CASAs undersøgelse fra 2001 er der, som tidligere antydte, sket en meget væsentlig forskydning fra statslig til kommunal finansiering. Hvor CASA i 2001 fandt, at den statslige andel af den samlede finansiering lå på vel over halvdelen, så er den nu faldet til ca. 36 pct. Målt som andel af den samlede finansiering er den kommunale finansiering ikke vokset voldsomt, men målt i kr. er der sket fordobling fra 6,4 millioner kr. i 1999 (Hansen m.fl. 2001:93) til 12,9 millioner kr. 2005.

Væsentligt for det samlede billede er, at organisationerne – i modsætning til hvad der gælder generelt for den frivillige sektor – er stærkt afhængig af offentlig finansiering, mens egen-genererede indtægter og indtægter fra private kilder spiller en meget lille rolle. Den offentlige finansiering – opgjort som den samlede statslige, kommunale og amtskommunale støtte – udgør tæt på 80 pct. Sammenlignet med den øvrige frivillige sektor har organisationerne på frivilligformidlings- og selvhjælpsområdet en radikal anderledes finansieringsstruktur. Hovedindtægtskilden for de lokale frivillige foreninger generelt er således medlemskontingenter, der står for ca. halvdelen af de samlede indtægter (Boje og Ibsen 2006), mens den offentlige finansiering fylder omkring en fjerdedel. Denne finansieringsstruktur må antages at gøre organisationerne på området for frivilligformidling og selvhjælp sårbare overfor nedskæringer, ændrede prioriteringer, udsving i den politiske velvilje etc.

I tilknytning hertil kan man bemærke, at mens organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp i sin organiseringsmåde generelt læner sig op ad modellerne fra det øvrige organisationssamfund (bestyrelse, generalforsamling, medlemmer mv.), så ligger de i deres finansieringsstruktur meget langt fra den traditionelle forening. Det skal dog med i billedet, at de klassiske foreninger i langt de fleste tilfælde opererer med et langt mindre budget uden udgifter til løn.

Indirekte støtte

Vi har også undersøgt den indirekte støtte til organisationerne i form af for eksempel gratis udlån af lokaler, administrativ hjælp, eller naturaliestøtte (udstyr mv.) (spørgeskemaets spørgsmål 30). Den mest udbredte indirekte støtteform er udlån af lokaler fra det offentlige, som over halvdelen af organisationerne har modtaget. Mellem 15 og 20 pct. af organisationerne har modtaget den særlige indirekte støtte, der kaldes ”kommunal momsafløftning”, som består i, at

organisationens regnskab føres af kommunen, hvilket fritager organisationen for moms. Knap 20 pct. af organisationerne angiver at have modtaget administrativ hjælp og foreningsservice. I det stort set samtlige angiver, at denne støtte er modtaget fra det offentlige, antager vi, at dette hovedsagelig drejer sig om administrativ støtte fra det offentlige. Knap en fjerdedel af organisationerne har modtaget naturaliestøtte i form af for eksempel udstyr eller rekvisitter. Hovedparten af denne støtte kommer igen fra det offentlige, men der er dog enkelte organisationer, der nævner, at de har modtaget naturalier fra private firmaer, ligesom enkelte har modtaget naturalier fra andre foreninger. Hovedindtrykket er imidlertid, at den offentlige støtte også er dominerende, når det kommer til de mere indirekte former.

7. AKTIVITETER OG BRUGERE

Aktiviteter

Organisationernes aktiviteter har vi opgjort ud fra spørgsmål 22 i spørgeskemaet, der lister en række opgaver og aktiviteter, som ud fra tidligere undersøgelser af området, FriSe's anbefalinger om "bedst praksis" (FriSe 2004) samt Socialministeriets udbudsmateriale (2005b), antages at være centrale. Organisationerne har kunnet afgive flere svar. Tabellen herunder angiver således, hvor mange organisationer, der har svaret, at de har den pågældende aktivitet – opgjort såvel absolut som procentuelt.

Tabel 7.1: Det absolutte antal centre og den procentuelle andel af centrene, der angiver at have følgende aktiviteter. Det enkelte center har kunnet afgive flere svar.

Aktivitet	Antal centre	Procentuel andel
Mobilisering og hvervning af frivillige (f.eks. ved at annoncere efter frivillige eller ved at oplyse om frivilligt arbejde)	53	78 %
Formidling af frivilligt arbejde (f.eks. via hjemmeside, opslagstavle eller lignende)	47	69 %
Støtte til etablering af nye frivillige initiativer (f.eks. gennem konsulentbistand og husly til nye projekter)	46	68 %
Kurser og undervisning for frivillige (f.eks. i fundraising, regler for frivilligt arbejde mv.)	44	65 %
Foreningsservice (praktisk og faglig hjælp og bistand til andre foreninger og frivillige organisationer)	42	62 %
Etablering og drift af selvhjælpsgrupper	41	60 %
Omsorgsaktiviteter i frivilligcentret (f.eks. rådgivning eller besøgstjeneste)	38	56 %
Drift af andre projekter (f.eks. Børns Voksenvenner, offerrådgivning eller lignende)	30	44 %
Andet	29	43 %
Koordination og samordning af frivillige initiativer (f.eks. gennem etablering af frivilligråd, foreningssamvirke eller lokalråd)	27	40 %
Hobby- og fritidsaktiviteter (madklub, udflugter mv.)	21	31 %

N = 68

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Tabellen viser, at organisationerne tilbyder en bred vifte af aktiviteter og løser en bred vifte af opgaver. Alle har ikke alt, men mange organisationer har meget af det, der hos Socialministeriet benævnes ”fuldt udrustede” frivilligcentre, hvilket omfatter formidling af frivilligt arbejde, selvhjælpsarbejde, opstart og drift af projekter/projektvugge, foreningsservice, støtte til netværksdannelse og borgerinformation (Socialministeriet 2005b, Appendiks A). (Se endvidere afsnit 3).

Topscoreren er mobilisering og hvervning af frivillige, som tæt på 80 pct. af organisationerne arbejder med, efterfulgt af formidling af frivilligt arbejde, som ca.

70 pct. af organisationerne arbejder med. Disse to aktiviteter kan samlet set betegnes som aktiviteter, der enten skal trække borgere ind i det frivillige arbejde, eller formidle mulighederne for at arbejde frivilligt til borgerne.

De næste 3 aktiviteter kan siges alle at være rettet mod at støtte og styrke frivillige initiativer og foreninger. Det drejer sig om støtte til etablering af frivillige initiativer, kurser og undervisning for frivillige, samt foreningsservice i form af praktisk og faglig bistand til andre foreninger og frivillige organisationer. Mellem 60 og 70 pct. af alle organisationer har denne ydelse på programmet.

Etablering og drift af selvhjælpsgrupper kan sammen med omsorgsaktiviteter i organisationen siges at udgøre en tredje type aktivitet. Det drejer sig her om aktiviteter, der direkte støtter borgere i en form for privat eller frivillig omsorgsaktivitet. 60 pct. af organisationerne driver selvhjælpsgrupper, hvilket altså er langt flere, end de organisationer vi ud fra navnet alene klassificerede som primært selvhjælpsprojekter. Selvhjælp er altså en integreret aktivitet hos næsten to tredjedele af alle organisationer på området. Andre omsorgsaktiviteter som for eksempel rådgivning eller besøgstjeneste tilbydes af ca. 55 pct. af organisationerne.

Drift af andre projekter vil typisk dreje sig om, at organisationerne lægger hus til projekter, der institutionelt er adskilt fra organisationen. Det kan for eksempel dreje sig om offerrådgivning, Børns Voksenvenner eller lignende. Relativt mange organisationer, nemlig ca. 44 pct., huser sådanne initiativer. Af denne grund er også antallet af såkaldt ”husede frivillige” ganske stort, som vi senere skal se.

Omkring 40 pct. af organisationerne er beskæftiget med koordination og samordning af frivillige initiativer, hvilket blandt andet kan handle om at skabe overblik, koordinere og samordne lokale initiativer.

Noget færre har hobby- og fritidsaktiviteter som for eksempel udflugter, madklubber og lignende på programmet. Det drejer sig dog alligevel om næsten en tredjedel.

En ting er imidlertid hvilke aktiviteter og opgaver, som organisationerne er beskæftiget med, noget andet er hvilke opgaver, der tidsmæssigt fylder mest. I et forsøg på at komme dette nærmere har vi spurgt organisationerne (spørgeskemaets spørgsmål 23), hvilke 3 opgaver de for øjeblikket bruger mest tid på. Tabel 8.2 giver en oversigt over det absolutte antal organisationer og den procentuelle andel af organisationerne, der angiver, at den givne aktivitet er en af de tre opgaver, man i øjeblikket bruger mest tid på.

Table 7.2: Det absolutte antal organisationer og den procentuelle andel af organisationerne, der angiver, at den givne aktivitet er en af de tre aktiviteter, som man i øjeblikket bruger mest tid på. Den enkelte organisation har således skullet afgive tre svar.

Aktivitet	Antal centre	Procentuel andel
Etablering og drift af selvhjælpsgrupper	29	44 %
Mobilisering og hvervning af frivillige (f.eks. ved at annoncere efter frivillige eller ved at oplyse om frivilligt arbejde)	27	41 %
Foreningsservice (praktisk og faglig hjælp og bistand til andre foreninger og frivillige organisationer)	22	33 %
Formidling af frivilligt arbejde (f.eks. via hjemmeside, opslagstavle eller lignende)	21	32 %
Andet	21	32 %
Støtte til etablering af nye frivillige initiativer (f.eks. gennem konsulentbistand og husly til nye projekter)	16	24 %
Omsorgsaktiviteter i frivilligcentret (f.eks. rådgivning eller besøgstjeneste)	15	23 %
Drift af andre projekter (f.eks. Børns Voksenvenner, offerrådgivning eller lignende)	13	20 %
Koordination og samordning af frivillige initiativer (f.eks. gennem etablering af frivilligråd, foreningssamvirke eller lokalråd)	11	17 %
Kurser og undervisning for frivillige (f.eks. i fundraising, regler for frivilligt arbejde mv.)	11	17 %
Hobby- og fritidsaktiviteter (madklub, udflugter mv.)	6	9 %

N = 66

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Tabellen giver først og fremmest indtryk af en relativt stor spredning, idet ingen aktiviteter kan siges at være fuldstændig dominerende. Der kan således ikke siges at være overensstemmelse blandt organisationerne med hensyn til, hvad de bruger mest tid på. Det tyder på stor variation og bredde, hvilket tidligere undersøgelser også har peget på (Hansen m.fl. 2001). Tabellen giver dog også et lidt andet indtryk af hvilke opgaver, der fylder mest og kan siges at være kerneaktiviteter. Topscoreren er således nu selvhjælp, som over 40 pct. af organisationerne nævner som noget af det, de bruger mest tid på. Selvhjælpsarbejdet må således antages at

fylde relativt meget i en del organisationer. Mobilisering og hvervning af frivillige nævnes også af 40 pct. af organisationerne, mens foreningsservice nævnes af en tredjedel. Formidling af frivilligt arbejde nævnes af godt 30 pct. af organisationerne som en kerneaktivitet, mens en fjerdedel nævner støtte til etablering af nye frivillige initiativer. Omsorgsaktiviteter og drift af andre projekter kan ikke siges at fylde tidsmæssigt meget for en stor del af organisationerne – kun 20 pct. angiver, at dette er blandt de tidsmæssigt tre mest betydningsfulde aktiviteter. Det kan virke overraskende, at kun omkring 15 pct. af organisationerne nævner koordinering og samordning af frivillige initiativer samt kurser og undervisning for frivillige som noget der tidsmæssigt fylder. Disse aktiviteter er blandt dem, der ofte trækkes frem som væsentlige opgaver for frivilligcentrene. At de tidsmæssigt ikke dominerer, behøver imidlertid ikke at betyde, at de ikke prioriteres af organisationerne, og det er muligt, at sådanne aktiviteter kun fylder noget i afgrænsede perioder.

Brugere

Et andet indtryk af omfanget af aktiviteterne i organisationerne får man ved at se på, hvor mange brugere, der i en gennemsnitlig uge deltager i organisationens aktiviteter (spørgeskemaets spørgsmål 14). En bruger er i undersøgelsen defineret som en *”person, der deltager i og/eller drager nytte af organisationens aktiviteter (som for eksempel kurser, foredrag, selvhjælpsgrupper, udflugter, aktiviteter mm.)”*

Det gennemsnitlige antal brugere i løbet af en uge må siges at være ganske højt, nemlig omkring 120. Men spredningen er igen meget stor – fra nul til næsten 700. Vi vælger derfor som tidligere at give en oversigt, hvor antallet af ugentlige brugere er inddelt i en række intervaller. Tabel 7.3 nedenfor giver en oversigt over fordelingen.

Tabel 7.3: Den absolutte og procentuelle fordeling af centrene i forhold til antallet af brugere, der i en gennemsnitlig uge deltager i centrets aktiviteter.

Gennemsnitligt ugentligt antal brugere	Antal centre	Procentuel andel
10 eller derunder	9	17 %
11-25	5	10 %
26-75	17	33 %
76-150	10	19 %
151-250	4	8 %
Over 250	7	14 %
I alt	52	100 %

N = 52

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Den største koncentration finder vi i intervallet 26 – 75 brugere i løbet af en uge, hvor en tredjedel af organisationerne befinder sig. Godt en fjerdedel af organisationer angiver at have under 25 brugere pr. uge. Omkring 20 pct. af organisationerne ligger i intervallet 76 – 150 brugere på en uge, mens ca. ligeså stor en andel har mere end 151 brugere på en uge.

Vi har også spurgt organisationerne, om de oplever at have fået flere, færre eller det samme antal brugere de seneste to år (spørgeskemaets spørgsmål 16). Igen er det interessant, at et stort flertal af organisationerne, nemlig næsten to tredjedele, siger, at de har fået flere brugere. Omkring en fjerdedel melder om status quo, mens kun ca. 6 pct. siger, de har fået færre. Det må siges, at være et markant udtryk for fremgang.

Hvem er brugerne?

På samme måde som det var tilfældet med de frivillige, har vi for brugernes vedkommende set på deres køn og aldersprofil samt etniske oprindelse (spørgeskemaets spørgsmål 15). Det skal bemærkes, at vi for alle disse spørgsmåls vedkommende finder en relativt høj andel af ”ved ikke” svar, nemlig omkring 20 pct.

Aldersmæssigt ligner brugerne de frivillige. Således angiver tæt på 60 pct. af organisationerne, at under 10 pct. af deres brugere er under 30 år, mens omkring

15 pct. af organisationerne mener, at mellem 10 og 29 pct. af deres brugere er under 30 år. For de fleste organisationers vedkommende er brugerne således relativt sjældent under de 30 år.

De fleste organisationer angiver, at de fleste af deres brugere befinder sig mellem 30 og 60 år. Ca. en fjerdedel af organisationerne siger, at mellem 30 og 49 pct. af deres brugere befinder sig i dette interval. Og tæt på 40 pct. af organisationerne siger, at over halvdelen af deres brugere er mellem 30 og 60 år.

Som det var tilfældet med de frivillige, finder vi også en del organisationer, hvor en overvægt af brugerne vurderes til at være over 60. Omkring en tredjedel af organisationerne vurderer således, at over halvdelen af deres brugere er mere end 60 år gamle.

Kønsmæssigt ligner billedet også det, vi fandt for de frivillige. Hovedparten af organisationerne har en overvægt af kvindelige brugere. Kun omkring 7 pct. af organisationerne vurderer, at under halvdelen af deres brugere er kvinder. Ca. 28 pct. af organisationerne vurderer, at mellem 50 og 69 pct. af brugerne er kvinder, og hele 35 pct. af organisationerne vurderer, at mellem 70 og 90 pct. af brugerne er kvinder. Endelig vurderer ca. 10 pct., at mere end 90 pct. af brugerne er kvinder. Det er et interessant spørgsmål, hvad der kan forklare denne store forskel mellem kønnene. Vi vil i de kommende casestudier forsøge at se nærmere på dette.

Også *etnisk* er der tale om en betydelig skævhed, idet omkring 60 pct. af organisationerne vurderer, at under 10 pct. af deres brugere tilhører etniske minoriteter. Der er dog godt 10 pct. af organisationerne, hvor mellem 10 og 29 pct. af brugerne tilhører etniske minoriteter.

Husede frivillige

Som tidligere nævnt skelner vi mellem organisationens "egne" frivillige og "husede" frivillige. Sidstnævnte vil sige frivillige, som arbejder for projekter, der huses af organisationen, som for eksempel offerrådgivning, Børns Voksenvenner, lektiehjælp, AA-grupper med flere. Vi betragter derfor disse frivillige som en slags brugere også.

20 organisationer har angivet at have et antal husede frivillige mellem 1 og 550. Gennemsnittet for disse 20 organisationer er 66 husede frivillige, men spredningen er som sagt meget stor, og en enkelt organisation alene oplyser at

have 550 husede frivillige. Det næsthøjeste antal er 125 husede frivillige, så springet er meget stort. Frasorteres organisationen med de 550 husede frivillige, ender gennemsnittet for de øvrige på godt 40.

8. SAMARBEJDE OG AFTALER

Formidling af frivilligt arbejde mv. kræver kendskab, kontakt og samarbejde med andre foreninger og frivillige organisationer samt kommunen. Derudover kan fælles projekter, arrangementer og aktiviteter som for eksempel besøgstjenester, indsamling af penge, markedsdag, kurser, frivilligråd og meget mere kræve et mere eller mindre permanent samarbejde.

Vi har derfor spurgt organisationerne om deres samarbejde med og kontakt til det offentlige og andre aktører (spørgeskemaets spørgsmål 31, 32, 33).

Nedenstående tabel giver en rangordnet oversigt over de parter, som organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp samarbejder med. Som det fremgår, samarbejder organisationerne med et bredt spektrum af offentlige og frivillige organisationer.

Tabel 8.1: Det absolutte antal centre og den procentuelle andel af centrene, der har samarbejde med den givne instans. Det enkelte center har kunnet afgive flere svar.

Samarbejdspartner	Antal centre	Procentuel andel
Samarbejde med kommunal socialforvaltning (eller institution under denne) (N = 68)	53	78 %
Samarbejde med frivilligcenter eller forening med samme virksomhed (aktivitet, målgruppe mv.) som organisationen selv (N = 68)	49	72 %
Samarbejde med anden forening, organisation, virksomhed eller lignende (N = 67)	43	64 %
Samarbejde med forening eller organisation med anden virksomhed end organisationen selv (N = 68)	43	63 %
Samarbejde med anden offentlig institution eller forvaltning (N = 68)	33	49 %
Samarbejde med kommunal skole- og kulturforvaltning (eller institution under denne) (N = 68)	31	46 %
Samarbejde med amtskommunal institution eller forvaltning (N = 68)	27	40 %
Samarbejde med kirke (N = 68)	26	38 %
Samarbejde med privat virksomhed (N = 67)	21	31 %

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

Den partner, som flest organisationer nævner, at de inden for de seneste to år har haft samarbejde med, er den kommunale socialforvaltning. Tæt på 80 pct. af organisationerne har inden for de seneste to år haft samarbejde om aktiviteter, arrangementer eller projekter med den kommunale socialforvaltning. Også den kommunale skole- og kulturforvaltning nævnes af mange organisationer, nemlig ca. 46 pct. Det tyder på, at kommunerne for mange organisationer er en vigtig samarbejdspartner. Også samarbejde med ”anden offentlig institution eller myndighed” samt amtet er relativt udbredt, idet vi finder dette blandt henholdsvis ca. 49 pct. og 40 pct. af organisationerne. Der samarbejdes altså tilsyneladende bredt med forskellige dele af den offentlige sektor. I relation til samarbejdet med kommunen har vi også undersøgt udbredelsen af skriftlige aftaler, kontrakter eller lignende. Denne form for formaliseret samarbejde er imidlertid noget mindre udbredt, idet kun omkring en tredjedel af organisationerne har sådanne skriftlige samarbejdsaftaler.

Mange organisationer samarbejder med andre frivilligcentre eller foreninger med samme aktivitet eller målgruppe, som organisationen selv. Det gælder for over 70 pct. af organisationerne. Også foreninger eller organisationer med anden virksomhed end organisationen selv – eller kategorien ”anden forening, organisation, virksomhed eller lignende” – samarbejdes der ofte med; det gælder for henholdsvis 63 og 64 pct. af organisationernes vedkommende. Samarbejdet i forhold til det øvrige foreningsliv og organisationsliv ser altså ud til at være udbredt.

Endelig har ca. 38 pct. samarbejdet med en kirke og ca. 31 pct. med en privat virksomhed inden for de seneste to år.

For yderligere at karakterisere samarbejdet med andre foreninger og frivillige organisationer har vi også spurgt (spørgeskemaets spørgsmål 32) organisationerne om antallet af sådanne samarbejdspartnere. Nedenstående tabel giver en oversigt over, hvordan svarene fordeler sig.

Tabel 8.2: Den absolutte og procentuelle fordeling af centrene i forhold til antallet af foreninger, som centrene har samarbejde med.

Cirka antal samarbejdsforeninger	Antal centre	Procentuel andel
5 eller derunder	14	26 %
6-20	13	25 %
21-50	16	30 %
51-100	8	15 %
Flere end 100	2	4 %
I alt	53	100 %

N = 53

Kilde: Aalborg Universitet, 2006

25 pct. af organisationerne har 5 eller færre foreninger, som de samarbejder med. De næste 25 pct. har mellem 6 og 20 samarbejdsorganisationer. Flest organisationer, ca. 30 pct., finder vi i intervallet 21 og 50 samarbejdsforeninger. Relativt få organisationer, ca. 15 pct. svarende til 8 stk., har mellem 51 og 100 organisationer de samarbejder med, og endnu færre, nemlig to organisationer, har flere end 100 samarbejdsorganisationer. En nærmere analyse afslører dog store interne forskelle mellem selvhjælpsorganisationer og øvrige frivilligcentre. Mens meget få selvhjælpsorganisationer samarbejder med flere end 20 foreninger, så har ca. 60 pct. af frivilligcentre samarbejde med flere end 20 foreninger.

9. INFORMATIONSTEKNOLOGI

Informationsteknologi som for eksempel e-mail, hjemmesider og computere, som borgere, foreninger, frivillige og brugere af huset kan benytte kan være et vigtigt redskab til at oplyse om frivilligt arbejde og skabe kontakt mellem udbydere af frivillige job og potentielt frivillige.

Vi har derfor undersøgt (spørgeskemaets spørgsmål 34) udbredelsen af disse informationsteknologier blandt organisationerne. Overordnet set viser det sig, at de fleste organisationer har det meste af det, vi har spurgt til. Ca. 80 pct. af organisationerne har computere, som de frivillige og brugere kan benytte sig af. Ca. 90 pct. af organisationerne har egen e-mail adresse, og næsten lige så mange, nemlig ca. 85 pct., har egen hjemmeside. Desuden nævner to tredjedele af organisationerne andre teknologiske hjælpemidler, som for eksempel kopimaskine, fax, scanner, printer, overhead-projektor, digitalkamera, teleslynge med videre.

Undersøgelsen her kan ikke fortælle noget om, hvor godt disse medier udnyttes i arbejdet med frivilligformidling og selvhjælp, men det er et godt udgangspunkt, at teknologierne i så rigt mål er til stede.

10. PROBLEMIDENTIFIKATION

Spørgeskemaet afsluttes med at bede organisationerne om at identificere de tre største problemer for tiden (spørgeskemaets spørgsmål 35). Spørgsmålet er stillet som et åbent spørgsmål. Dette har den fordel, at man ikke på forhånd leder organisationernes svar i en bestemt retning. Mulighederne for at opfange det, som organisationerne aktuelt opfatter som væsentlige problemer, skulle således være gode. Ulempen ved åbne spørgsmål er imidlertid, at det kan være vanskeligt efterfølgende at kategorisere dem.

Vi har ikke bedt organisationerne om at rangordne problemerne, således at de problemer, der blev nævnt under problem nr. 1 også var de væsentligste problemer. Alligevel er der nok grund til at tro, at mange organisationer har afgivet deres svar således, at der er tale om en form for rangorden.

Vi har kategoriseret de svar, organisationerne har givet i fire hovedgrupper: 1) Problemer, der handler om økonomi og manglende ressourcer. 2) Problemer, der handler om vanskeligheder med rekruttering af frivillige. 3) Problemer med samarbejde med det offentlige, især kommunerne. 4) Interne organisationsproblemer, der typisk handler om manglende synlighed, pladsproblemer, personaleproblemer, tids- og kapacitetsproblemer mv.

Under problem nr. 1 nævner en relativ stor andel af organisationerne *problemer med økonomi og ressourcer*. Dette nævnes af 26 organisationer som problem nr. 1 og af henholdsvis 8 og 5 organisationer som problem nr. 2 og 3. Problemer med økonomi og ressourcer handler til dels om, at man har for få penge, eller at bevillingerne er blevet skåret ned. Men de handler også om, at mange organisationer føler usikkerhed om den fremtidige økonomi, samt at man arbejder med meget korte tidshorisonter, typisk etårige bevillinger. Desuden nævnes problemer med at få udformet ansøgninger, samt det at man skal vente på svar.

Under problem nr. 1 nævner mange organisationer (22 stk.) også *interne organisationsproblemer*. Dette nævnes også af mange organisationer som problem nr. 2 (27 stk.) og problem nr. 3 (28 stk.). Disse problemer favner bredere, men top-scorerne er for det første manglende synlighed, for det andet problemer med manglende plads samt dårlig beliggenhed eller dårlige adgangsforhold og for det

tredje arbejds- og tidspres. Enkelte organisationer nævner også, at man har mange brugere med tunge sociale problemer.

Problemer med *rekruttering af frivillige* er spredt jævnt ud over problem nr. 1, 2 og 3, hvor henholdsvis 9, 6 og 9 organisationer nævner dette. Problemerne formuleres typisk som ”mangel på frivillige”, ”for få aktører” eller problemer med at ”få fat i de unge”. Rekrutteringsproblemer drejer sig dels mere alment om at få fat i flere frivillige, men også mere specifikt om at man mangler visse grupper af frivillige, typisk de yngre, eller at man mangler frivillige til bestemte opgaver, typisk bestyrelsesposter.

Endelig er der *problemer i relation til kommunerne*. Også dette problem er spredt jævnt ud over problem nr. 1, 2 og 3, hvor henholdsvis 9, 8 og 8 organisationer nævner dette. Det oftest forekommende problem i denne kategori relaterer sig til de kommende kommunesammenlægninger. Det drejer sig for det første om usikkerhed, typisk formuleret som ”uvished om hvad kommunalreformen kommer til at betyde for os”. Og det andet drejer det sig om at etablere et samarbejde blandt organisationer i den nye storkommune og med den nye storkommune, typisk formuleret som ”at få etableret en fælles frivillighedsplatform for hele storkommunen” eller ”at få etableret et frugtbart samarbejde med storkommunen”. Andre problemer i denne kategori kan dreje sig om problemer med at blive forankret, problemer med at kommunen ikke har fokus nok på det frivillige arbejde eller at kommunen ligefrem blokerer for det.

11. KONKLUSION

I denne rapport har vi kortlagt området for selvhjælpsorganisationer og frivilligcentre, som det ser ud ved udgangen af 2005. Dette felt tilhører det, som nogen har kaldt ”den ny frivillighed”, der voksede frem fra midten og slutningen af 1980erne. Organisationerne på dette område arbejder lokalt med velfærdsfremmende initiativer og aktiviteter, og har især en rolle som formidler, ambassadør og konsulent for det frivillige arbejde generelt og de lokale frivillige organisationer og borgerne specifikt.

Organisationerne er typisk opstået i en kombination af lokale initiativer og statslige støttemidler. Lokale entreprenører har været den drivende kraft, mens kommuner og det lokale foreningsliv har spillet en mindre fremtrædende rolle.

Der findes en jævn geografisk spredning af større frivilligcentre med udgangspunkt i de større byer og købstæder. Siden området blev undersøgt senest i år 2000 har der været en tilvækst af organisationer, men der er stadig enkelte steder i landet, hvor der er ”huller”. Det gælder Vestsjælland, Bornholm og området mellem Århus og Aalborg. Selv om der over tid er sket en stærkere institutionel integration af selvhjælpsarbejde og frivilligformidling findes der også fortsat en del lokaliteter i Jylland, hvor der er overlap mellem selvhjælpsorganisationer og frivilligcentre.

Organisationerne er ikke afgrænset til de større bysamfund, selv om de større organisationer typisk findes her. Mange organisationer dækker geografisk flere af de nuværende primærkommuner. På nuværende tidspunkt ser det ud til, at de kommende storkommuner vil komme til at udgøre mere passende geografiske enheder for frivilligcentrene.

Organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp ligner i deres organiseringsmåde den øvrige frivilligsektor. De er i hovedreglen relativt fritstående organisationer med egne vedtægter, egen bestyrelse, eget regnskab og selvstændig ledelse. I hovedparten af tilfældene er de organiseret som en forening eller en selvejende institution. Bestyrelserne er domineret af medlemmer eller brugere af organisationen samt andre lokale foreninger. Selvhjælpsorganisationer er i højere grad ”brugerorienteret”, mens frivilligcentrene i højere grad er ”foreningsorien-

teret” set ud fra bestyrelsessammensætningen. Kommunerne er repræsenteret i bestyrelserne i relativt få tilfælde, og det ser ud til at der har været et fald i den formelle kommunale repræsentation. Kommunerne kan imidlertid engagere sig i organisationerne på anden måde end gennem formel repræsentation, for eksempel ved økonomisk støtte og gennem samarbejde. Dette sker i høj grad.

Økonomisk er kommunerne den største bidrager til organisationerne efterfulgt af staten. Over tid er den kommunale finansiering, sandsynligvis primært i kraft af § 115, blevet mere betydningsfuld. Til sammen udgør den offentlige finansiering ca. 80 pct. af den samlede finansiering. Dette er markant anderledes end den øvrige frivilligsektor, hvor egen-genererede indtægter dominerer. Den offentlige dominans, hvad angår finansiering, er sandsynligvis et udslag af den offentlige interesse i at fremme området, der historisk har karakteriseret feltet. Finansieringsstrukturen har tre potentielle problemer. For det første kan den skabe korte tidshorisonter, idet bevillingerne typisk er åremålsbestemte. For det andet kan den skabe usikkerhed, idet bevillingerne typisk skal hentes hjem via ansøgninger. For det tredje kan den skabe afhængighed og legitimitetsproblemer. Omvendt er finansieringsstrukturen også et resultat af den særlige opgave, som frivilligcentrene har. For den typiske frivillige forening, der drives hovedsagelig ved hjælp af frivillig arbejdskraft, sikres finansieringen gennem medlemskontingenter og andre egen-genererede indtægter. Dette er vanskeligere for frivilligcentrene, hvis opgaver og aktiviteter typisk trækker relativt store lønudgifter til ansatte med sig. Alligevel må en mere differentieret finansieringsstruktur, hvor indtægterne stammer fra flere kilder, anses for at kunne blive til fordel for organisationerne.

Tre fjerdedele af alle organisationer har ansat en lønnet daglig leder eller koordinator; i flere tilfælde suppleret med anden fuldtids- eller deltidsansat personale. De ansatte udgør ryggraden i organisationerne for frivilligformidling og selvhjælp, og løn til ansatte udgør således en relativ stor andel af de samlede udgifter. Dette er dog mere udtalt for frivilligcentrene, der også har en større opgaveportefølje, end selvhjælpsorganisationerne.

At ryggraden i organisationerne udgøres af ansatte betyder imidlertid ikke, at det frivillige engagement er mindre, end det vi finder i den øvrige frivilligsektor. Snarere tværtimod. I gennemsnit engagerer organisationerne i denne undersøgelse flere aktive frivillige, end vi finder i den typiske forening. Dertil kommer, at orga-

nisationerne også giver rum og plads til mange (såkaldt ”husede”) frivillige, der er engageret i projekter og organisationer, der benytter sig af frivilligcentrenes rammer.

De ansatte og de frivillige udgør – sammen med pengene – de ressourcer, der opretholder og udvikler organisationernes aktiviteter. Aktiviteterne tager udgangspunkt i hovedformålene for frivilligcentrene. Det drejer sig for det første om aktiviteter, der enten skal trække borgerne ind i det frivillige arbejde eller formidle mulighederne for det frivillige arbejde til borgerne (formidlerrollen). Det drejer sig for det andet om aktiviteter, der skal støtte og styrke det lokale frivillige (sociale) arbejde generelt og frivillige initiativer og foreninger specifikt (ambassadør- og konsulentrolle). Og endelig drejer det sig for det tredje om aktiviteter, der støtter borgeren gennem oplysende, forebyggende og netværksskabende initiativer som for eksempel selvhjælpsgrupper, rådgivning og informationsarbejde (hjælpe- og advokatrollen). Der er stor variation og bredde i organisationernes aktiviteter, men vurderet ud fra denne undersøgelses materiale er der overensstemmelse mellem formål og aktiviteter, ligesom aktivitetsniveauet – målt som antallet af ugentlige brugere – vurderes til at være relativt højt.

Organisationerne ser også ud til at være præget af fremgang og vækst. Der er således en klar overvægt af organisationer, der rapporterer om fremgang for såvel antallet af frivillige som brugere.

Som det også gør sig gældende i det frivillige sociale arbejde mere generelt, så finder vi også på området for frivilligformidling og selvhjælp en overrepræsentation af kvinder. Det gælder såvel på ledelsesposterne, som blandt de øvrige ansatte og blandt de frivillige og brugerne. På alle disse områder vurderer organisationerne, at kvinder udgør omkring tre fjerdedele af samtlige tilknyttede. Også hvad angår alders- og etnisk profil finder vi paralleller til det øvrige frivillige sociale arbejde. Hovedparten af organisationerne rapporterer, at de har meget få yngre frivillige og brugere, mens de omvendt rapporterer om relativt mange frivillige og brugere blandt de midaldrende og ældre. Meget få organisationer har etniske minoriteter blandt deres frivillige og brugere. Den kønsmæssige, aldersmæssige og etniske profil er således karakteriseret ved en række strukturelle skævheder, der kan anses for at være en fremtidig udfordring.

Variation karakteriserer organisationernes samarbejde ud ad til. Kommunerne ser ud til at være en vigtig samarbejdspartner for organisationerne – ikke

kun i relation til socialforvaltninger, men også i relation til skole- og kulturforvaltninger med videre. Derudover samarbejder organisationerne med andre foreninger, både dem der ligner organisationerne selv, og dem der har andre formål. Antallet af foreninger, der samarbejdes med, varierer, men for frivilligcentrenes vedkommende samarbejder omkring 60 pct. med flere end 20 andre foreninger.

De problemer eller udfordringer, som organisationerne selv identificerer, kan kategoriseres i fire typer. For det første problemstillinger, der relaterer sig til økonomi. Dette drejer sig ikke udelukkende om, at der er for få ressourcer, eller at ressourcerne er blevet mindre. Analyserne viser tværtimod, at en overvægt af organisationerne har flere midler at arbejde med end tidligere, og generelt er de beløb, som organisationerne disponerer over – sammenlignet med den øvrige frivilligsektor – relativt store. I ligeså stort omfang relaterer problemidentifikationen sig til usikkerhed om den fremtidige økonomi samt det forhold, at bevillingsstrukturen skaber korte tidshorisoner for arbejdet. For det andet problemstillinger, der relaterer sig til interne organisationsproblemer. Her drejer det sig især om manglende gennemslagskraft og synlighed. For det tredje problemstillinger, der knytter sig til rekruttering af frivillige. Dette relaterer sig især til den udfordring, der knytter sig til at engagere flere yngre frivillige. Endelig for det fjerde problemstillinger, der retter sig mod samarbejdet med kommunerne. Mange organisationer ser her den kommende kommunalreform som en stor udfordring, hvor der skal bruges kræfter på at få frivilligcentertanken placeret centralt hos de nye beslutningstagere. Også samarbejdet blandt organisationer og foreninger i de nye storkommuner optager mange. Mange organisationer har således fokus på forankring.

LITTERATUR

Boje, Thomas og Bjarne Ibsen (2006): *Den frivillige sektor i Danmark*. Manus.

FriSe (2004): Bedst praksis-anbefalinger til arbejdsområdet. Internt medlemsnotat.

Hansen, Finn Kenneth m.fl. (2001): *Frivillighedsformidlinger i Danmark*. CASA

Hegland, Tore Jacob (1994): *Fra de tusind blomster til en målrettet udvikling*. Aalborg: Alfuff

Henriksen, Lars Skov, Inger Koch-Nielsen & David Rosdahl: Formal and informal volunteering in a state friendly society. *Paper*. Aalborg University

Henriksen, Lars Skov & David Rosdahl (2006): Volunteering and organizational diversity. *Paper*. Aalborg University

Ibsen, Bjarne (2006): *Foreningslivet i Danmark*. Syddansk Universitet.

Koch-Nielsen, Inger, Lars Skov Henriksen, Torben Fridberg & David Rosdahl (2005): *Frivilligt arbejde. Den frivillige indsats i Danmark*. Rapport 05:20. Socialforskningsinstituttet

Lorentsen, Håkon, Rolf K. Andersen og Jan-Paul Brekke (1995): *Ansvar for andre. Frivillighetscentralen i norsk velferdspolitik*. Oslo: Universitetsforlaget.

Lorentzen, Håkon (2005): Does ownership matter? The Norwegian Volunteer Centers and the effects of ownership. *Paper*. Workshop on 'straddlers'. Iowa, November 2006.

Socialministeriet (2005a): *§ 115 redegørelse for 2003 og 2004*. Rambøll management

Socialministeriet (2005b): *Udbudsmateriale vedr. styrkelse af eksisterende og oprettelse af nye frivilligcentre*.

Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation
Aalborg Universitet
Kroghstræde 7
9220 Aalborg Ø

Spørgeskema til alle frivilligcentre, frivillighedsformidlinger, selvhjælpsprojekter mv. i Danmark

Vedr. puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre

Som annonceret i det informationsbrev I modtog før jul, udsendes hermed et spørgeskema, som vi vil bede alle frivilligcentre, frivillighedsformidlinger, selvhjælpsprojekter mv. om at besvare.

Spørgeskemaet er første trin i en evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark. Frivilligcenterpuljen er en del af satspuljeaftalen 2005, hvor Folketinget besluttede at afsætte 49 millioner kr. til en styrkelse og udvikling af frivilligcentrenes arbejde. Det overordnede mål med puljen er at gøre det lettere for flere mennesker at finde adgang til et frivilligt engagement, ved at gøre frivilligcentrene mere kendte blandt borgerne, ved at skabe nye og flere aktiviteter og ved at forbedre det lokale samspil omkring centrene. Derudover er det et ønske fra Socialministeriets og FriSes side at anvende puljen til at give det samlede frivilligcenterfelt et fælles kvalitativt løft. Frivilligcenterpuljen administreres af Socialministeriet.

Evalueringen gennemføres af Institut for Sociale Forhold og Organisation ved Aalborg Universitet. Formålet med dette spørgeskema er at få et overblik over, hvordan frivilligcenterlandskabet aktuelt ser ud. Dette er afgørende for senere at kunne vurdere puljens betydning for, at de ønskede forandringer er opnået.

Evalueringens/datamaterialets kvalitet er afhængig af, at alle eksisterende organisationer besvarer skemaet, og derfor vil vi gerne appellere til, at I tager jer tid til at besvare skemaet. For at sikre en vis ensartethed i besvarelsene beder vi om, at det er den daglige leder eller koordinator som besvarer spørgeskemaet. Forsøg at besvare alle spørgsmål så godt som muligt! Oplysningerne vil kun blive benyttet til evalueringens formål, og det enkelte frivilligcenter vil ikke kunne genkendes i den efterfølgende afrapportering.

Skemaet kan synes omfattende, men ved at bidrage med de oplysninger, vi spørger til, er I med til at sikre, at der for første gang nogensinde skabes et samlet datagrundlag over frivilligcentrene i Danmark.

Skemaet bedes besvaret inden d. 20. januar 2006 og returneret i vedlagte frankerede svarkuvert.

Hvordan besvares spørgeskemaet

De fleste spørgsmål besvares ved at sætte et kryds i kassen ( ) ud for dit svar. Nogle spørgsmål

skal besvares med et tal, som skal skrives i de åbne kasser:

Det er vigtigt, at hvert kryds sættes omhyggeligt og tydeligt indenfor kassen.

	RIGTIGT	FORKERT
Sæt et tydeligt kryds i kassen med sort eller blå kuglepen	☒ ☐	☐ ✓ ☐
Hvis et felt er udfyldt forkert, skraveres den pågældende kasse og krydset sættes i den rigtige kasse.	☒ → ☒	☒ → ☒
Tal skrives indenfor stregerne i den åbne kasse	<input type="text"/> 3 4 7	<input type="text"/> 3 4 7
Tal rettes ved at overstrege det forkerte tal og skrive det rigtige tal ovenover	<input type="text"/> 1 2 ~~1 8~~	<input type="text"/> 1 2

Kontakt os

Har du spørgsmål om undersøgelsen, eller ønsker du hjælp til besvarelsen af spørgsmålene, er du velkommen til at kontakte undertegnede, der er ansvarlig for undersøgelsen.

På forhånd tak for jeres samarbejde og hjælp

Stud.scient.soc. Anders Brogaard Marthedal, Aalborg Universitet. Mail: abm51878@socsci.aau.dk. Tlf. 6130 5383.

Lektor Lars Skov Henriksen, Aalborg Universitet. Mail: larsskov@socsci.aau.dk. Tlf. 9635 8142

Indledningsvis bedes du angive organisationens navn samt dit eget navn.

Organisationens navn _____

Eget navn _____

ORGANISATIONENS ALDER OG TILHØRSSTED

---

1. Hvornår blev organisationen oprettet?

a. Organisationen oprettet i (skriv årstal).....

b. Ved ikke .....

---

2. Hvem tog initiativ til oprettelsen af organisationen? Sæt gerne flere krydser.

a. Privatperson eller kreds af privatpersoner.....

b. Forening eller kreds af foreninger.....

c. Kommunen.....

d. Ved ikke.....

e. Andre (skriv hvem) _____

---

3. Hvad er det geografiske område for organisationens virksomhed i den gældende kommunestruktur (det vil sige før sammenlægningen)? Sæt kun ét kryds.

- a. Hele kommunen.....
- b. Flere kommuner.....
- c. Hele amtet.....
- d. Flere amter.....
- e. Ved ikke.....

f. Andet geografisk område (skriv hvilket) _____

---

4. Hvor stort er det anslåede befolkningsunderlag for organisationen? Hvis organisationen i den nuværende kommunestruktur dækker tre kommuner med for eksempel 8.000 indbyggere hver, skrives 24.000.

- a. Anslået befolkningsunderlag.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
  - b. Ved ikke.....
-

5. Hvad bliver det geografiske område for organisationens virksomhed i den kommende kommunestruktur efter sammenlægningen? Sæt kun ét kryds.

- a. Hele den nye storkommune.....
- b. Flere nye storkommuner.....
- c. Hele den nye region.....
- d. Ved ikke.....

e. Andet geografisk område (skriv hvilket) _____

ORGANISATIONENS ORGANISERING OG STRUKTUR

6a. Hvordan er organisationen organiseret? Sæt kryds ved de relevante kategorier.

Har organisationen:

- a. Egne vedtægter.....
  - b. Egen generalforsamling (eller lignende forsamling, hvor en bestyrelse vælges).....
  - c. Enkeltpersoner som medlemmer .....
  - d. Foreninger eller organisationer som medlemmer.....
  - e. Eget regnskab.....
  - f. En bestyrelse.....
  - g. Et forretningsudvalg.....
  - h. Et sekretariat.....
  - i. Et eller flere udvalg eller arbejdsgrupper, der varetager særlige opgaver.....
  - j. Underafdelinger med stor selvstændighed.....
  - k. Faste medlems- eller brugermøder.....
  - l. Andet (skriv) _____
-

6b. Er organisationen tilsluttet/medlem af:

Sæt kryds ved de relevante kategorier.

- a. En sammenslutning eller et netværk af foreninger i kommunen (for eksempel et samvirke eller frivilligråd).....
  - b. En amtslig eller regional sammenslutning, netværk eller organisation (for eksempel et amtsligt frivilligråd) .....
  - c. En landsdækkende paraplyorganisation eller lignende (for eksempel FriSe).....
  - d. Andet (skriv) _____
-

7. Hvilken ledelsesform har organisationen? Sæt kun ét kryds.

- a. En bestyrelse, der er valgt af medlemmerne.....
  - b. En ledelse, der er udpeget af andre organisationer.....
  - c. En bestyrelse, der er selvsupplerende.....
  - d. En uformel (kollektiv) styregruppe.....
  - e. En bestyrelse med dels faste pladser samt årlig generalforsamling.....
  - f. Anden ledelsesform (skriv hvilken) _____
-

8. Hvis organisationen har en bestyrelse, styregruppe eller lignende, hvem er da repræsenteret i denne? Afkryds de relevante kategorier.

- a. Andre lokale foreninger eller organisationer.....
  - b. Medlemmer eller brugere af organisationen.....
  - c. En eller flere kommuner.....
  - d. Et eller flere amter.....
  - e. Landsdækkende foreninger eller organisationer.....
  - f. Har ingen bestyrelse, styregruppe eller lignende.....
  - g. Andre (skriv hvem) _____
-

9. Har organisationen ansat en daglig leder eller koordinator?

- Ja.....
  - Nej (gå til informationsboksen umiddelbart før spørgsmål 10).....
-

9a. Er den daglige leder eller koordinator ansat på fuld tid eller på deltid?

- a. Ansat på fuld tid.....
  - b. Ansat på deltid.....
-

9b. Er den daglige leder eller koordinator ansat af kommunen eller af organisationen?

a. Ansat af kommunen.....

b. Ansat af organisationen.....

c. Ansat af kommunen og organisationen i fællesskab.....

d. Har andet ansættelsesforhold (skriv hvilket) _____

BRUGERE, FRIVILLIGE OG MEDARBEJDERE

I det følgende stiller vi en række spørgsmål om de frivillige, de ansatte og brugerne af organisationen. Det kan nogle gange være vanskeligt at skelne mellem for eksempel en bruger og en frivillig. Derfor beder vi om, at spørgsmålene besvares ud fra følgende definitioner:

Ved en frivillig forstås en person, som uden løn regelmæssigt udfører et stykke arbejde i organisationen (som for eksempel formidling, koordination, undervisning, praktiske opgaver, rådgivning mv.). Godtgørelse af udgifter til telefon, kørsel mv. betragtes ikke som løn. Frivillige, som arbejder i projekter, der huses af organisationen, skal også tælles med.

Ved en bruger forstås en person, som deltager i og/eller drager nytte af organisationens aktiviteter (som for eksempel kurser, foredrag, selvhjælpsgrupper, udflugter, aktiviteter m.m.).

Hvis en person både er frivillig og bruger skal personen regnes med begge steder.

Ved en ansat medarbejder forstås en person, som modtager løn for at udføre arbejde i organisationen. En medarbejder kan enten være ansat i en ordinær stilling ved organisationen eller ansat i en støttet stilling betalt af for eksempel kommunen.

I det følgende stiller vi først en række spørgsmål om de frivillige i organisationen.

---

10. Var der det sidste kvartal frivillige, som gjorde en aktiv indsats i organisationen?

- Ja.....
- Nej (gå til informationsboksen umiddelbart før spørgsmål 14).....
-

10a. Hvor mange frivillige i alt gjorde en aktiv indsats i organisationen det sidste kvartal?

- a. Antal i alt (skriv antal).....
- b. Ved ikke (gå til spørgsmål 11).....
-

10b. Hvor mange af de frivillige arbejdede for projekter, der huses af organisationen?

- a. Antal frivillige (skriv antal).....
- b. Ved ikke.....
-

10c. Ud af det samlede antal frivillige, der gjorde en aktiv indsats i organisationen det sidste kvartal, hvor mange var da mænd?

- a. Antal mænd (skriv antal).....
- b. Ved ikke (gå til spørgsmål 11).....
-

10d. Ud af det samlede antal frivillige, der gjorde en aktiv indsats i organisationen det sidste kvartal, hvor mange havde da anden etnisk baggrund?

- a. Antal med anden etnisk baggrund (skriv antal).....
- b. Ved ikke.....

11. Giv et skøn over antallet af timer, som de frivillige tilsammen arbejder i organisationen om ugen.

- a. Skøn over samlet antal timer om ugen (skriv antal).....
- b. Ved ikke.....

12. Hvor stor en procentdel af organisationens frivillige

- Er under 30 år?
- Er mellem 30 år og 60 år?
- Er over 60 år?

Sæt ét kryds i hver række.

	Under 10 pct.	10-29 pct.	30-49 pct.	50-69 pct.	70-90 pct.	Mere end 90 pct.	Ved ikke
Er under 30 år.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er mellem 30 år og 60 år.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er over 60 år.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Har organisationen fået flere eller færre frivillige de seneste to år?

- a. Flere frivillige.....
- b. Samme antal frivillige.....
- c. Færre frivillige.....
- d. Organisationen har ikke haft frivillige tilknyttet de seneste to år.....
- e. Ved ikke.....

I det følgende stiller vi en række spørgsmål om brugerne af organisationen. Ved en bruger forstås som tidligere beskrevet en person, som deltager i og/eller drager nytte af organisationens aktiviteter (som for eksempel kurser, foredrag, selvhjælpsgrupper, udflugter, aktiviteter m.m.). Hvis en person både er frivillig og bruger skal personen regnes med begge steder.

14. Hvor mange brugere deltager i en gennemsnitlig uge i organisationens aktiviteter?

- a. Antal brugere i en gennemsnitlig uge (skriv antal).....
- b. Ved ikke.....

15. Hvor stor en procentdel af organisationens brugere

- Er under 30 år?
- Er mellem 30 år og 60 år?
- Er over 60 år?
- Er kvinder?
- Tilhører etniske minoriteter?

Sæt ét kryds i hver række.

	Under 10 pct.	10-29 pct.	30-49 pct.	50-69 pct.	70-90 pct.	Mere end 90 pct.	Ved ikke
Er under 30 år.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er mellem 30 år og 60 år.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er over 60 år.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er kvinder.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilhører etniske minoriteter.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Har organisationen fået flere eller færre brugere de seneste to år?

- a. Flere brugere.....
- b. Samme antal brugere.....
- c. Færre brugere.....
- d. Ved ikke.....

I det følgende stiller vi en række spørgsmål om ansatte medarbejdere. Ved en ansat medarbejder forstås en person, som modtager løn for at udføre arbejde i organisationen. En medarbejder kan enten være ansat i en ordi- nær stilling ved organisationen eller ansat i en støttet stilling betalt af for eksempel kommunen.

---

17. Har organisationen haft ansatte lønnede medarbejdere det seneste regnskabsår (2005)? (for eksempel til administration og ledelse, undervisning og formidling, praktiske opgaver mv.)

Ja.....

Nej (gå til spørgsmål 21).....

---

18. Har organisationen haft fuldtidsansatte lønnede medarbejdere det seneste regn- skabsår (2005)? (for eksempel til administration og ledelse, undervisning og formidling, praktiske opgaver mv.)

Ja.....

Nej (gå til spørgsmål 19).....

18a. Hvor mange fuldtidsansatte lønnede medarbejdere i alt har organisationen haft det seneste regnskabsår (2005)?

a. Antal fuldtidsansatte i alt det seneste regnskabsår (2005) (skriv antal).....

b. Ved ikke (gå til spørgsmål 19).....

18b. Hvor mange af de fuldtidsansatte lønnede medarbejdere, der var ansat det seneste regnskabsår (2005), var mænd?

- a. Antal mænd (skriv antal).....
- b. Ved ikke.....
-

19. Har organisationen haft deltidsansatte lønnede medarbejdere i det seneste regnskabsår (2005)? (for eksempel til administration og ledelse, undervisning og formidling, praktiske opgaver mv.)

- Ja.....
- Nej (gå til spørgsmål 20).....
-

19a. Hvor mange deltidsansatte lønnede medarbejdere i alt har organisationen haft i det seneste regnskabsår (2005)?

- a. Antal deltidsansatte i alt i det seneste regnskabsår (2005) (skriv antal).....
- b. Ved ikke (gå til spørgsmål 19c).....
-

19b. Hvor mange af de deltidsansatte lønnede medarbejdere, der var ansat det seneste regnskabsår (2005), var mænd?

- a. Antal mænd (skriv antal).....
- b. Ved ikke.....
-

19c. Hvor mange lønnede timer arbejder de deltidsansatte til sammen om ugen (ca.)?

- a. Cirka antal timer (skriv antal).....
- b. Ved ikke.....
-

20. Hvor mange af de ansatte lønnede medarbejdere var i det seneste regnskabsår (2005) ansat i særlige beskæftigelsesordninger som for eksempel fleksjob, skånejob eller jobtræning?

- a. Antal ansatte i særlige beskæftigelsesordninger (skriv antal).....
- b. Ved ikke.....
-

ORGANISATIONENS OPGAVER OG AKTIVITETER

---

21. Hvad er organisationens formål? Vedlæg eventuelt kopi af organisationens vedtægter.

---

22. Hvad beskæftiger organisationen sig med? Sæt kryds ved de relevante kategorier.

- a. Mobilisering og hvervning af frivillige (for eksempel ved at annoncere efter frivillige eller ved at oplyse om frivilligt arbejde).....
- b. Formidling af frivilligt arbejde (for eksempel via hjemmeside, opslagstavle eller lignende).....
- c. Koordination og samordning af frivillige initiativer (for eksempel gennem etablering af frivilligråd, foreningssamvirke eller lokalråd).....
- d. Etablering og drift af selvhjælpsgrupper.....
- e. Drift af andre projekter (for eksempel Børns Voksenvenner, offerrådgivning eller lignende).....
- f. Omsorgsaktiviteter i frivilligcentret (for eksempel rådgivning eller besøgstjeneste)...
- g. Hobby og fritidsaktiviteter (madklub, udflugter mv.).....
- h. Støtte til etablering af nye frivillige initiativer (for eksempel gennem konsulentbistand og husly til nye projekter).....
- i. Kurser og undervisning for frivillige (for eksempel i fundraising, regler for frivilligt arbejde mv.).....
- j. Foreningsservice (praktisk og faglig hjælp og bistand til andre foreninger og frivillige organisationer).....
- k. Andet (skriv hvad) _____

---

23. Hvilke tre opgaver bruger organisationen i øjeblikket mest tid på? Sæt kryds i skemaet ud for de tre opgaver som organisationen bruger mest tid på.

	Mest tid
a. Mobilisering og hverning (for eksempel ved at annoncere efter frivillige eller ved at oplyse om frivilligt arbejde).....	☐
b. Formidling af frivilligt arbejde (for eksempel via hjemmeside, opslagstavle eller lignende).....	☐
c. Koordination og samordning af frivillige initativer (for eksempel gennem etablering af frivilligråd, foreningssamvirke eller lokalråd).....	☐
d. Etablering og drift af selvhjælpsgrupper.....	
e. Drift af andre projekter (for eksempel Børns Voksenvenner, offerrådgivning eller lignende).....	☐
f. Omsorgsaktiviteter i frivilligcentret (for eksempel rådgivning eller besøgstjeneste)	☐
g. Hobby og fritidsaktiviteter (madklub, udflugter mv.).....	☐
h. Støtte til etablering af nye frivillige initativer (for eksempel gennem konsulentbistand og husly til nye projekter).....	☐
i. Kurser og undervisning for frivillige (for eksempel i fundraising, regler for frivilligt arbejde mv.).....	☐
j. Foreningsservice (praktisk og faglig hjælp og bistand til andre foreninger og frivillige organisationer).....	☐
k. Andet (skriv hvilke opgaver)_____	

28. Hvor kom indtægterne fra i seneste regnskabsår (2005)?

Opgiv så præcise tal som muligt i kr. for de relevante kategorier samt for i alt-kategorien.

Beløb i kroner

a. Medlemskontingenter og andre deltagerbetalinger.....	_ _ _ _ _ _ _
b. Indtægter fra arrangementer og aktiviteter (genbrugsbutikker, loppemarkeder, entré mv.).....	_ _ _ _ _ _ _
c. Gaver og indsamlinger.....	_ _ _ _ _ _ _
d. Arv og testamentariske gaver.....	_ _ _ _ _ _ _
e. Støtte fra private fonde eller støtteforening.....	_ _ _ _ _ _ _
f. Tilskud fra hovedorganisationen.....	_ _ _ _ _ _ _
g. Tilskud fra kommune (for eksempel § 115 eller støtte i tilknytning til løsning af en opgave).....	_ _ _ _ _ _ _
h. Tilskud fra amt.....	_ _ _ _ _ _ _
i. Tilskud fra staten (for eksempel pulje- eller forsøgsmidler).....	_ _ _ _ _ _ _
j. Tips- og lottomidler.....	_ _ _ _ _ _ _
k. Tilskud fra EU.....	_ _ _ _ _ _ _
l. Indtægter fra udleje af lokaler.....	_ _ _ _ _ _ _
m. Reklame og sponsering.....	_ _ _ _ _ _ _
n. Støtte fra private virksomheder.....	_ _ _ _ _ _ _
o. Renter.....	_ _ _ _ _ _ _
p. Andre indtægtskilder.....	_ _ _ _ _ _ _
q. I alt.....	_ _ _ _ _ _ _

---

29. Hvor store var organisationens udgifter til løn i det seneste regnskabsår (2005)?

Godtgørelse/refusion af udgifter til såvel frivillige som lønnede medarbejdere skal ikke medtages.

- a. I alt løn til ansatte/lønnede medarbejdere (angiv i kroner).....
- b. Havde ingen ansatte lønnede medarbejdere i det seneste regnskabsår .....
- c. Ved ikke .....

---

30. Har organisationen i det seneste regnskabsår (2005) fået indirekte økonomisk støtte ved at få kommunal momsafløftning, benytte lokaler eller fået anden form for hjælp og service, som organisationen ikke skulle betale for?

For hver enkelt af de nævnte støtteformer angives det, hvem der har støttet organisationen. Sæt flere krydser, hvis organisationen har modtaget støtteformen fra flere instanser.

	Kommune, Amt, Stat	Private firmaer	Fond eller selvejende institution.	Andre foreninger	Har ikke modtaget denne form for støtte
a. Lokaler, møderum.....	☐	☐	☐	☐	☐
b. Kommunal momsafløftning.	☐	☐	☐	☐	☐
c. Adm. Hjælp og foreningsservice..	☐	☐	☐	☐	☐
d. Naturalier (for eksempel udstyr, rekvisitter)..	☐	☐	☐	☐	☐
e. Anden form for indirekte støtte ...	☐	☐	☐	☐	☐

ORGANISATIONENS SAMARBEJDE MED OG KONTAKT TIL DET OFFENTLIGE OG ANDRE AKTØRER

---

31. Har organisationen indenfor de seneste to år haft samarbejde om aktiviteter, arrangementer eller projekter med foreninger, private virksomheder, kommunale institutioner mv.? Sæt kun ét kryds for hver form for samarbejde.

	Har samarbejde i dag	Har tidligere haft samarbejde	Har aldrig haft samarbejde
a. Samarbejde med frivilligcenter eller forening med samme virksomhed (aktivitet, målgruppe m.v.) som organisationen selv	☐	☐	☐
b. Samarbejde med forening eller organisation med anden virksomhed end organisationen selv	☐	☐	☐
c. Samarbejde med kommunal skole- og kulturforvaltning (eller institution under denne	☐	☐	☐
d. Samarbejde med kommunal socialforvaltning (eller institution under denne)	☐	☐	☐
e. Samarbejde med amtskommunal institution eller forvaltning	☐	☐	☐
f. Samarbejde med anden offentlig institution eller forvaltning	☐	☐	☐
g. Samarbejde med kirke	☐	☐	☐
h. Samarbejde med privat virksomhed	☐	☐	☐
i. Samarbejde med anden forening, organisation, virksomhed eller lignende	☐	☐	☐

---

32. Cirka hvor mange foreninger har organisationen samarbejde med?

a. Cirka antal foreninger (skriv antal).....

--	--	--	--	--

b. Ved ikke.....

---

33. Har organisationen en driftsaftale, kontrakt eller skriftlig aftale med kommune eller amt om bestemte opgaver og aktiviteter

Ja   Nej   Ved
Ikke

☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------

---

34. Hvilke af følgende teknologiske hjælpemidler har organisationen?

Ja   Nej   Ved
ikke

a. Computere, som frivillige og brugere kan benytte sig af.....

☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------

b. Egen E-mail adresse.....

☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------

c. Egen hjemmeside.....

☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------

d. Andre teknologiske hjælpemidler.....

☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------

Hvis organisationen har andre teknologiske hjælpemidler, skriv da hvilke hjælpemidler der er tale om_____

_____

_____

---

35. Hvad er de tre største problemer for organisationen for tiden?

a. Problem nr. 1 _____
_____
_____

b. Problem nr. 2 _____
_____
_____

c. Problem nr. 3 _____
_____
_____

Hermed er spørgeskemaet besvaret, og på vegne af Socialministeriet, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation ved Aalborg Universitet, Socialt Udviklingscenter Storkøbenhavn (SUS) og FriSe takker vi dig for din besvarelse.
